

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Andrea Blažková

Nová transatlantická agenda – aktéři a mechanismy spolupráce
„Analýza transnacionálního vládnutí v transatlantických vztazích“

Diplomová práce

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Nová transatlantická agenda – aktéři a mechanismy spolupráce: Analýza transnacionálního vládnutí v transatlantických vztazích“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. dubna 2011

Podpis

Já, níže podepsaná Andrea Blažková, autor diplomové práce na téma Nová transatlantická agenda – aktéři a mechanismy spolupráce: Analýza transnacionálního vládnutí v transatlantických vztazích, která je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000Sb., dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb. správci:

Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8, Olomouc, 771 47, Česká republika

ke zpracování údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále zpřístupnění jména a příjmení v katalozích a informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresovaného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, která se nazývá Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121 /2000 Sb.

V Olomouci dne 30.4.2011

podpis

Obsah

Seznam zkratk	6
Úvod	7
1. Teoretické vymezení vládnutí	10
2. Vývoj transatlantických vztahů	16
2.1. Historický vývoj v ES/EU a USA po 2. světové válce	16
2.1.1. Politické vztahy	17
2.1.2. Obchodní vývoj	18
2.2. Transatlantická deklarace (TAD)	19
2.3. Dílčí závěr	23
3. Nová transatlantická agenda	24
3.1. Historie a příčiny	24
3.2. Obsah NTA	27
3.3. Společný akční plán	32
3.4. Formy vládnutí v NTA	32
3.4.1. Mezivládní úroveň	32
3.4.2. Transvládní úroveň	34
3.4.3. Transnacionální úroveň	35
3.5. Dílčí závěr	36
4. Transnacionální vládnutí	37
4.1. Transatlantický obchodní dialog	37
4.2. Transatlantický dialog zákonodárců	41
4.3. Transatlantický dialog spotřebitelů	44
4.4. Iniciativy EU	45
4.5. Dílčí závěr	46
5. Doporučení	48
5.1. Nová transatlantická agenda	48
5.1.1. Dodát smluvní základ	48
5.1.2. Posílit propagaci	49
5.1.3. Ulehčit přetížené agendě	50
5.1.4. Posílit význam EU-US summitů	51
5.2. Budování mostů napříč Atlantikem	52
5.2.1. Doporučení pro TABD	52
5.2.2. Doporučení pro TLD	53
5.2.3. Doporučení pro TACD	55
5.3. Dílčí závěr	55

Závěr.....	57
Abstrakt	60
Klíčová slova	60
Abstract.....	61
Key words.....	61
Seznam použitých pramenů a literatury	62
Primární zdroje	62
Sekundární zdroje	66

Seznam zkratek

EEAS	Evropská služba pro vnější činnost (European External Action Service)
EK	Evropská komise
EP	Evropský parlament
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
JAP	Společný akční plán (Joint Action Plan)
NATO	Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization)
NTA	Nová transatlantická agenda (New Transatlantic Agenda)
SLG	Senior Level Group (skupina státních úředníků)
TABD	Transatlantický obchodní dialog (Transatlantic Business Dialogue)
TACD	Transatlantický dialog spotřebitelů (Transatlantic Consumer Dialogue)
TAD	Transatlantická deklaráce (Transatlantic Declaration)
TAED	Transatlantický dialog životního prostředí (Transatlantic Environment Dialogue)
TALD	Transatlantický dialog práce (Transatlantic Labour Dialogue)
TEC	Transatlantická ekonomická rada (Transatlantic Economic Council)
TEP	Transatlantické ekonomické partnerství (Transatlantic Economic Partnership)
TF	Task Force (taktické uskupení)
TLD	Transatlantický dialog zákonodárců (Transatlantic Legislators' Dialogue)
TPN	Transatlantická politická síť (Transatlantic Politic Network)
USA	Spojené státy americké (United States of America)

Úvod

V této práci se budu zabývat významným dokumentem uzavřeným mezi Spojenými státy americkými a Evropskou unií. Tato dohoda, která byla podepsána v roce 1995, se nazývá Nová transatlantická agenda (NTA). Jedná se o dohodu, které předcházela dlouholetá politická spolupráce obou stran a která znamenala pokrok ve vývoji vzájemných vztahů a je tudíž považována za významný milník v transatlantické historii.

Cílem této práce bude popsat Novou transatlantickou agendu, její hlavní aktéry a mechanismy spolupráce, na kterých je postavena, se zaměřením na transnacionální oblast. K tomuto účelu je použita deskriptivní metoda pro teoretické vymezení vládnutí a charakteristiku jeho jednotlivých úrovní. Na hlavní kapitoly, zaměřující se na Novou transatlantickou agendu a budování mostů přes Atlantik (transnacionální úroveň vládnutí), je použita analytická metoda. Kombinace obou metod umožní spojit poznatky z dostupných zdrojů a následně analyzovat jejich dopad a přínos. Dílčí závěry u jednotlivých kapitol a následný celkový závěr jsou syntézou všech uvedených informací, pocházejících ze studia pramenů a odborné literatury.

Má analýza se bude snažit zjistit, zda NTA dokázala posunout transatlantické vztahy kupředu ve svém vývoji a povýšit vzájemnou spolupráci na vyšší úroveň. Zaměřím se na transnacionální úroveň vládnutí, tj. na občanské dialogy, které umožňují komunikaci a spolupráci nestátních aktérů s vládními zástupci. V práci zjistím, zda tyto dialogy vedly k posílení vzájemné spolupráce a většímu zapojení příslušných aktérů.

Konkrétní výzkumné otázky definuji takto:

- Zavedla NTA mechanismy, které skutečně pomohly přejít od pouhých konzultací ke konkrétním výsledkům v rámci transatlantických vztahů?
- Jsou občanské dialogy efektivní mechanismy spolupráce zapojující příslušné aktéry?

V práci ověřím tuto hypotézu:

- Vytvořené mechanismy v podobě občanských dialogů vedly k intenzivnější spolupráci v transatlantických vztazích a většímu zapojení příslušných aktérů.

Ačkoliv je NTA dokument nevelkého rozsahu, zabývá se širokou škálou oblastí, a proto se v této práci zaměřím především na čtvrtou obsahovou část „Budování mostů přes Atlantik“. Tato oblast se zabývá spoluprací na úrovni samotných občanů, a to jak v oblasti

spolupráce zákonodárců, obchodníků či spotřebitelů. Rozhodla jsem se pro tuto část ze dvou důvodů. Tím prvním je, že této části je v současné literatuře věnováno velice málo pozornosti. Pominu-li skutečnost, že k danému tématu je dostupná jen cizojazyčná literatura, musím konstatovat, že není problém získat knihu, která by se věnovala podpoře demokratických režimů, vzájemným obchodním vztahům a z nich vyplývajícím sporům nebo společné zahraniční a bezpečnostní politice celkově. Co však představovalo určité nesnáze, bylo získat užitečné informace právě z oblasti spadající do čtvrté obsahové části NTA. Druhým důvodem, který byl snad ještě důležitější, je skutečnost, že tato oblast je klíčová pro všechny ostatní oblasti vzájemné spolupráce a pro cíle z nich vycházející. Neboť budování mostů napříč odvětvími předpokládá spolupráci mezi oběma partnery v mnohých společensko-kulturních oblastech, které následně podpoří spolupráci v těch hlavních společných zájmech, kterými jsou obchod a společná bezpečnostní a zahraniční politika.

Nyní nastíním strukturu celé své práce. V první kapitole poskytnu teoretický rámec pro systém vládnutí v transatlantických vztazích. Definuji koncept vládnutí a teoreticky vymezím jednotlivé úrovně, konkrétně mezivládní, transvládní a transnacionální. V druhé kapitole popíšu historický vývoj transatlantických vztahů až do jejich dnešní podoby, včetně politické a obchodní spolupráce. Je zajímavým paradoxem, že když se Thomas Jefferson rozhodl sepsat Deklaraci nezávislosti v roce 1776, jeho primárním cílem bylo odtrhnout se od Evropy a učinit z USA nezávislou a soběstačnou zemi. Asi by považoval za bláznovy ty, kteří by mu tvrdili, že o jedno tisíciletí později se situace změní a oba kontinenty se budou snažit o vzájemné partnerství, které bude čelit výzvám dnešní doby. Kapitulu uzavřu charakteristikou Transatlantické deklarace (1990), která předcházela uzavření NTA. Podám stručnou charakteristiku samotné deklarace a na závěr zdůrazním důvody, které byly vysloveny pro uzavření detailnějšího dokumentu, který by ji nahradil a více rozvinul oblasti spolupráce. Třetí kapitola bude pojednávat o Nové transatlantické agendě (1995), tedy hlavním dokumentu této práce. Bude zmíněna historie vývoje NTA a popis všech čtyř obsahových částí a Společného akčního plánu, který byl přijat společně s NTA. Do kapitoly zahrnu i charakteristiku jednotlivých úrovní vládnutí v rámci NTA, tentokrát již se zaměřením na transatlantické vztahy. Ve čtvrté kapitole se budu zabývat specifickými občanskými dialogy vytvořenými na základě NTA. Konkrétně se bude jednat o obchodní dialog, dialog zákonodárců a dialog spotřebitelů a ve stručnosti nastíním iniciativy Evropské unie v oblasti občanských dialogů. V závěrečné kapitole navrhu svá vlastní doporučení pro tři zmíněné občanské dialogy, aby si i nadále dokázaly udržet strategické postavení v budoucích vztazích.

K napsání práce jsem využívala z velké části internetové zdroje, které jsou k danému tématu nejvíce dostupné. Snažila jsem se čerpat z oficiálních webových stránek amerických a evropských institucí a zároveň i z analýz a výzkumů uznávaných autorů. Pro teoretické vymezení vládnutí a jeho úrovní jsem použila článek od Mark. A. Pollack, „The New Transatlantic agenda at Ten: Reflections on an Experiment in International Governance“ a dále pak studii od Mark. A. Pollack a Shaffer C. Gregory: „Introduction: Transatlantic Governance in Historical and Theoretical Perspective“. Od těchto autorů jsem citovala i knihu „Transatlantic Governance in the Global Economy“, jež definovala formy vládnutí v rámci transatlantických vztahů. Velice podnětné zdroje mi poskytla kniha „A New Era in US/EU Relations?“ od autora Anthony L. Gardner, který se sám podílel na vytvoření Nové transatlantické agendy a poskytl tak její cennou analýzu v této knize. Jako zdroje článků a studií jsem využívala internetový archív v podobě Archive of European Integration a dále databáze v podobě Congressional Research Service, Social Science Research Network nebo Wiley Online Library. Citace z článků pocházejí nejčastěji z časopisu Journal of Common Market Studies, což je uznávaný časopis zaměřující se na teoretické pochopení evropské integrace. Podnětné byly pro mou práci i studie a články. Co se týče studií, přínosnou pro zhodnocení NTA byla „A new Institutional Architecture for the Transatlantic Relationship?“ od autora Jolyon Howorth a článek „Review Article: The Governance Turn in EU Studies“ od autorů Kohler-Koch a Rittberger. Použitá literatura je z velké části cizojazyčná, neboť ta jediná se komplexně věnuje předmětu této práce.

1. Teoretické vymezení vládnutí

Koncept vládnutí (governance) byl vytvořen na počátku 90. let za účelem definice státních, nadstátních či mezinárodních záležitostí. Vládnutí bylo vždy spojováno s účastí státu jako hlavního aktéra jednání. Dnes může být tento pojem vykládán jako proces, kterého se účastní soukromé i veřejné osoby za účelem regulace společnosti a ovlivňování rozhodovacího procesu. Koncept vládnutí je tedy pojímán především jako proces a nikoliv pouze jako systém institucí. Jeho cílem je dosáhnout vzájemně prospěšné spolupráce, která povede k dosažení efektivních výsledků. Tematické zaměření výzkumu spojeného s teorií vládnutí se měnilo v průběhu času a vývoje Evropské unie. V 90. letech a opět v roce 2004, v souvislosti s přistoupením deseti kandidátů ze střední a východní Evropy, byl koncept vládnutí spojován s regiony, přes hraniční regionální spoluprací a podporou regionálních zájmů v Evropském zastoupení.¹ Dnes je na něj nahlíženo jako na víceúrovňovou strukturu vhodnou pro prohlubování vzájemné spolupráce.

Konec minulého století přinesl nový přístup k procesu vládnutí. S vytvořením nového nadstátního útvaru v podobě ES (později EU) se vytvořil i nový systém vládnutí, který se stal předmětem zkoumání již v 60. letech. Ten spočíval v přenesení národních práv jednotlivých členských států na supranacionální úroveň spravovanou nadnárodními institucemi. Začalo se ustupovat od podoby klasických národních států směrem k novým formám víceúrovňového vládnutí. Za příčinu této změny bývá považován nástup globalizace, která umožnila větší dostupnost zboží a služeb, nové komunikační a vědecké technologie, rychlejší transport a celkovou provázanost světových ekonomik. To nabouralo tradiční hranice jednotlivých států a nutilo je čelit novým výzvám. S tím je spojeno i budování mezinárodních institucí, které vnášejí do vládnutí novou politickou strukturu, čehož je klasickým důkazem i Evropská unie. Národní vlády členských států ztrácí svou pozici suverénního aktéra v domácím i mezinárodním vyjednávání, neboť do něj jsou zapojovány i další sub-národní a nadnárodní úrovně. Domácí politika tak už není jen čistě národní záležitostí, ale zároveň i evropskou. Dochází k propojení sub-národních, národních a nadnárodních institucí, které nejenom že už nemusejí vyjednávat na národní úrovni, ale dokážou se bez ní i obejít.²

Politické události a ekonomická provázanost vede k zapojování více aktérů do procesu rozhodování a vytváření různých úrovní vládnutí. Z hlediska mezinárodních vztahů

¹ KOHLER-KOCH, Beate, RITTBERGER, Bertold. Review Article: The "Governance Turn" in EU Studies. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 2006, roč. 44, s. 32.

² FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. s. 220.

rozlišujeme tři úrovně vládnutí, které mají rozličné pohledy na povahu mezinárodního vládnutí a hlavní skupiny aktérů, které je mají zastupovat. Jedná se o mezivládní, transvládní a transnacionální úroveň. Tyto úrovně vládnutí je možné aplikovat i na transatlantické vztahy. Transatlantické vztahy představují jak politickou, tak i ekonomickou provázanost. Obě země jsou největšími obchodními partnery s největšími přímými zahraničními investicemi v zemi toho druhého. Dosáhnutí shody ve vzájemných vztazích vede i ke globálním shodám. Jakmile se Spojené státy s Evropskou unií na něčem shodnou, zbytek světa je většinou následuje. Jakmile ale oba partneři nejsou schopni dosáhnout dohody, oddaluje se tak i dosažení výstupů přínosných pro všechny strany, například v podobě světové liberalizace obchodu či investic.

Co se týče vládnutí, transatlantické vztahy se s postupným ekonomickým vývojem posouvaly v jednotlivých úrovních vládnutí. Je otázkou, kde se transatlantické vztahy nacházejí dnes. Zda na mezivládní úrovni spravované hlavními představiteli obou zemí, nebo na transvládní úrovni zastoupené jednotlivými ministerstvy či transnacionální úrovni propagované občanskými hnutími a nevládními organizacemi. Níže uvedené charakteristiky jednotlivých forem vládnutí nám pomohou odpovědět na tuto otázku.

Mezivládní úroveň je zastoupena nejvyššími představiteli jednotlivých vlád, kteří jednají v zájmu svého státu. Může se jednat o prezidenty, předsedy vlády, ministry zahraničí či vedoucí diplomatické mise. Tradičně mezivládní úroveň vládnutí představovaly pouze státy, jež usilovaly o dosažení určitého cíle, ať už v podobě bezpečnosti nebo národního bohatství. Postupně se ale začaly utvářet nové teorie, které uvažovaly o modelu, který vysvětluje preference a chování státu jeho vlastní politikou. Nejznámější z těchto teorií je model dvou-úrovňové hry Roberta Putmana. V tomto modelu se mezinárodní jednání odehrává současně na dvou úrovních, a to na mezinárodní a domácí. Na mezinárodní úrovni se střetávají nejvyšší vyjednávači se svými zahraničními protějšky, zatímco na domácí úrovni tito stejní lidé vyjednávají ve svých národních parlamentech a volebních obvodech, kde musí získat souhlas s obsahem dohod projednávaných na mezinárodní úrovni. Model předpokládá, že představitelé státu reprezentují stát ve vnějších záležitostech a vyjednávají veškeré mezinárodní dohody v zájmu jeho obyvatel. To ale značně omezuje dosažení vítězné situace při vyjednávání, neboť musí brát do úvahy rozličné faktory v podobě vyjednávací síly zastupovaných domácích skupin a aktérů.³ Nicméně ani tento model nedokázal zcela

³ PUTNAM, D. Robert. Diplomacy and Domestic Politics: the Logic of Two-Level Games. *International Organization*, 1988, roč. 42, č. 3, s. 427-460.

odpovědět na úlohu mezinárodních a nestátních organizací v národní a mezinárodní politice, neboť se soustředil pouze na nejvyšší představitele států.⁴

Když tyto poznatky aplikujeme na transatlantické vztahy, tak zjistíme, že při uzavření NTA byla mezivládní úroveň zastoupena administrativou prezidenta Clintona na jedné straně a Evropskou komisí na straně druhé. Clinton vyjádřil svou podporu EK daleko otevřeněji než jeho předchůdci a uznal ji jako mluvčího EU jak v oblasti zahraniční politiky, tak i obchodu. To bylo způsobeno především rostoucím významem EK, jejími podobnými zájmy v podstatných otázkách a dobrým vztahem prezidenta Clintona s tehdejší předsedou Komise J. Santerem.⁵ Založená NTA, tak byla důsledkem privilegovaného partnerství. Neznamená to, že by cíle a záměry obou partnerů byly totožné, ale byla patrná snaha zapojit se do vzájemné spolupráce. S nástupem G.W. Bushe se politika tohoto privilegovaného partnerství změnila. Zatímco v oblasti obchodu přetrvávala dohoda obou partnerů, v mezinárodních záležitostech, jakými jsou změna klimatu, mezinárodní trestní soud či válka v Iráku, se preference americké strany posunuly k ofenzivnější politice, která představovala určité napětí ve vzájemných vztazích.

Transvládní úroveň tvoří nižší vládní úředníci, kteří již jednají s určitou mírou samostatnosti a nezávislosti na nejvyšších představitelích. Robert O. Keohane a Joseph Nye, otcové pojmu transvládní úroveň vládnutí, rozlišili dvě formy spolupráce v rámci transvládní úrovně, a to tzv. „politickou koordinaci“ a „budování koalice“.⁶ První pojem se vztahuje k aktivitám, které mají usnadnit vzájemnou spolupráci zemí i bez zapojení nejvyšších představitelů, a druhý termín představuje vytváření spolupráce stejně smýšlejících vládních agentur obou zemí za účelem dosažení určitého výsledku navzdory snahám vlastní vlády. Hlavními aktéry na této úrovni se tak stávají centrální banky či soudy, které mají garantovanou nezávislost na vládě, ale i jednotlivá ministerstva, která odpovídají za určitou specifickou oblast, v níž je jim ponechána autonomie při tvorbě domácí politiky. Nejvíce činnými aktéry jsou tak zástupci oblasti hospodářské soutěže, environmentální politiky, bezpečnosti či bankovníctví. V nich totiž probíhá každodenní komunikace se zahraničními protějšky a jsou uzavírány bilaterální dohody nezávisle na národní exekutivě.⁷ S nadějí bylo

⁴ POLLACK, A. Mark, SHAFFER, C. Gregory. *Introduction: Transatlantic Governance in Historical and Theoretical Perspective*. [online]. Social Science Research Network, 25. října 2010. [cit. 15. dubna 2011]. Dostupné na < <http://ssrn.com/abstract=1600889>>

⁵ GARDNER, Anthony. *A New Era in US/EU Relations? The Clinton Administration and the New Transatlantic Agenda*. 1. vydání. London: Ashgate, 1997. s. 12.

⁶ POLLACK, A. Mark, SHAFFER, C. Gregory. *Introduction: Transatlantic Governance in Historical and Theoretical Perspective*. [online]. Social Science Research Network, 25. října 2010. [cit. 15. dubna 2011]. Dostupné na < <http://ssrn.com/abstract=1600889>>

⁷ „Tamtéž“

vzhlíženo k síti nižších vládních úředníků, kteří by zodpovídali za každodenní komunikaci se svými protějšky v oblasti zahraniční politiky a obchodu, neboť by mohla pomoci vyřešit vzrůstající množství obchodních sporů a zároveň poskytnout nový model světového řádu.

Tím se zabývala Anne Marie Slaughter, podle níž je typickým příkladem transvládní úrovně Nová transatlantická agenda, která pokrývá oblasti od obchodu a bezpečnosti až po kulturu a vzdělávání a vytváří tak zastřešující nástroj pro transvládní sítě a organizace uzavřené v rámci EU-USA vztahů. Transvládní sítě pak označuje jako nový světový řád, neboť se zabývají oblastmi regulace mezi vyspělými demokraciemi a vytvářejí tak prostor pro rozvoj vládnutí za pomoci vytvořených sítí. Formální a neformální transvládní sítě tak už přímo vyjednávají se svými zahraničními protějšky. Shromažďují a vyměňují si informace, pomáhají si při prosazování vlastních domácích zákonů a zapojují se do procesu harmonizace vzájemného uznávání regulací. Zároveň vydávají tzv. kodexy příkladů dobré praxe, kde podávají popis, jak jejich členové provádí svou práci a poskytují tak návod nejlepších možností, jak dosáhnout požadovaných výsledků.⁸ Výhodou těchto sítí je, že jsou rychlé, flexibilní a nevyžadují moc finančních prostředků na svou existenci. Jako vhodné se jeví zapojení domácích politiků do nadnárodních sítí, neboť zvyšuje viditelnost a dopady nadnárodních rozhodnutí a zlepšuje politickou spolupráci při zvládání přeshraničních a globálních výzev.

Sítě měly již od samého začátku spolupracovat především na odstranění regulačních obchodních a investičních bariér. Za účelem posílení spolupráce v této oblasti bylo v roce 1998 založeno Transatlantické ekonomické partnerství (TEP).⁹ Nicméně v oblastech spolupráce je často velice obtížné dosáhnout shody vzhledem k rozdílným národním zájmům. V oblasti hospodářské soutěže byla spolupráce až na pár výjimek produktivní a zlepšila kvalitu regulací na obou stranách. Naproti tomu v oblasti zemědělství a potravin převažují obchodní spory končící někdy až u Světové obchodní organizace, které tak brání efektivnější každodenní spolupráci obou zemí. V environmentální politice nebo bezpečnosti potravin zastávají oba partneři rozdílná stanoviska, která jsou dána jednak odlišným kulturním pozadím, ale i platnou legislativou, a které vytvářejí bariéry v rozvoji transvládních sítí. Vládnutí za pomoci transvládních sítí je tak limitováno pouze na oblasti, kde vládní úředníci skutečně mohou jednat a rozhodovat nezávisle na hlavních představitelích státu. V oblastech,

⁸ SLAUGHTER, M. Anne. *A New World Order*. Princeton: Princeton University Press, 2005. s. 53-57.

⁹ FROST, L. Ellen. *The Transatlantic Economic Partnership*. [online]. Peterson Institute for International Economics, září 1998. [cit. 3. března 2011]. Dostupné na <<http://www.iie.com/publications/pb/pb.cfm?ResearchID=85>>

kde tomu tak ale není, stále přetrvávají značné překážky transvládní spolupráce a rozhodovací pravomoc je přenechána nejvyšším představitelům.¹⁰

Transnacionální úroveň představuje pravidelnou spolupráci napříč státy, které se účastní minimálně jeden představitel nevládního sektoru, který neobhájí zájmy domácí vlády nebo mezinárodní organizace.¹¹ Je pro ni tudíž charakteristická ignorace národních hranic a vzájemné vazby jednotlivých států. Tato úroveň je zastoupena sociálními hnutími, nevládními organizacemi, sítěmi vládních agentur z jednotlivých národních států nebo zájmovými skupinami, které využívají technologických možností dnešní globální doby k lepší a rychlejší komunikaci. V rámci transnacionálních vztahů se vytváří nový rozměr mezinárodních nevládních organizací, které vytváří tzv. „globální občanskou společnost“ napříč státy.¹² Tento pojem je použit záměrně, neboť se nejedná pouze o izolované vztahy, ale o celosvětovou síť nevládních organizací. Ta existuje v rámci veřejné sféry, kde společně s aktéry v ní působícími, stanovuje rámec pro pravidla vládnutí a účastní se tak globálního vládnutí.

Ačkoliv tvůrci Nové transatlantické agendy byli představitelé vlád, zapojeni do ní byli i soukromí účastníci z oblasti obchodu, práce, kultury, aj. s cílem zapojit zástupce občanské společnosti do rozhodovacího procesu. NTA počítala s vytvořením čtyř občanských dialogů, konkrétně obchodu, práce, spotřebitelů a životního prostředí. Ty ale nefungovaly nezávisle na vládních zástupcích, ale spíše se s nimi snažily spolupracovat. Zástupci soukromé sféry by stěží dokázali prosadit své zájmy bez spoluúčasti vlád. Rozdělení čistě na soukromou a veřejnou sféru by nepřineslo výsledky, neboť prosazení požadovaných politik je možné jen v součinnosti obou stran. Setkáváme se zde tak s čtyřstranným vyjednáváním na veřejno-soukromé úrovni.¹³

I přes velká očekávání vložených do občanských dialogů ty bohužel byly nejméně úspěšné. V případě environmentálního a spotřebitelského dialogu to bylo dáno jednak nedostatkem finančních prostředků, ale především úrovní, na které se měly realizovat. Ochrana klimatu a spotřebitelů se daleko lépe prosazuje v globálním významu než jen v tom transatlantickém. Navíc účast v těchto dialozích by měla smysl, pokud by umožňovala

¹⁰ POLLACK, A. Mark, SHAFFER, C. Gregory. *Who governs transatlantic relations*. [online]. Social Science Research Network, 28. září 2010. [cit. 15. dubna 2011]. Dostupné na <<http://ssrn.com/abstract=1600891>>

¹¹ KAPPEN, R. Thomas. *Bringing transatlantic relations back in: non-state actors, domestic structures and international institutions*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. s. 3.

¹² POLLACK, A. Mark, SHAFFER C. Gregory. *Transatlantic Governance in the Global Economy*. 1. vydání. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 2001. s. 29-32.

¹³ POLLACK, SHAFFER. *Introduction: Transatlantic Governance ...*, s. 38.

vyjednávání s legislativními zástupci a následné dosažení konkrétních výsledků. To ale kromě Transatlantického obchodního dialogu nebylo ostatním dialogům umožněno.¹⁴

Ze tří výše uvedených forem vládnutí se tak vyvíjí systém transatlantických vztahů v rámci víceúrovňového vládnutí, který zahrnuje elementy z každé úrovně vládnutí. Je zde patrná snaha čelních představitelů států dosáhnout vítězné pozice při vyjednávání a zároveň uzavřít kompromis, dále snaha vládních zástupců ministerstev vyjednat spolupráci, která bude prospěchem pro obě strany a v neposlední řadě snaha občanských dialogů uskutečnit opatření, která jim usnadní pracovní i životní podmínky. Nová transatlantická agenda je příkladem víceúrovňového vládnutí, neboť docílila spolupráce na všech třech úrovních. Na mezivládní úrovni navázala vztahy mezi americkou federální vládou a evropskými institucemi, na transvládní úrovni se obě strany dohodly na vytvoření přímých vazeb mezi politiky a orgány zodpovídajícími za regulaci v různých oblastech za pravidelné kontroly ze strany zahraniční politiky, a na transnacionální úrovni NTA přinesla vytvoření vazeb mezi obyčejnými občany v podobě občanských dialogů. Ačkoliv je NTA považována některými za neúspěch, nelze ji upřít snahu o dosažení pokroku ve stanovených oblastech spolupráce, do kterého se snaží zapojit více úrovní vládnutí současně.

¹⁴ POLLACK, A. Mark. The New Transatlantic Agenda at Ten: Reflections on an Experiment in International Governance. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 2005, roč. 43, č. 5, s. 915.

2. Vývoj transatlantických vztahů

Tato kapitola je uvedena na začátku práce, aby poskytla úvod do samotné transatlantické spolupráce a nastínila vývoj politických a obchodních vztahů, které ji utvářely. EU a USA jsou životně důležití partneři jak v politických, tak i v obchodních oblastech. Společně nesou odpovědnost za podporu celosvětového míru, respekt k lidským právům a stabilitu demokracie a čelí globálním výzvám. Jejich vzájemná spolupráce tak měla za následek přijetí a uzavření významných dokumentů, které jsou popsány v dalších kapitolách.

2.1. Historický vývoj v ES/EU a USA po 2. světové válce

Spojené státy americké a země západní Evropy (později ES/EU) navázaly politické vztahy již po 2. světové válce v podobě tzv. Trumanovy doktríny, kterou vyhlásil americký prezident H.S. Truman v roce 1947. Ta je dnes charakterizována jako politika zadržování komunismu a podpory demokracie ve světě. Nástrojem této politiky se stal Program pro obnovu Evropy, tzv. Marshallův plán, jenž sloužil k obnově a posílení hospodářské situace v Evropě. Byl určený pro všechny evropské země včetně Sovětského svazu.¹⁵ Pomoc byla ale samotným SSSR i zeměmi spadajícími do jeho bezprostřední sféry vlivu odmítnuta a další vztahy mezi USA a SSSR byly poznamenány vzrůstajícím napětím, jež vedlo k rozdělení světa na dvě soustavy a k vzniku tzv. studené války. USA byly zárukou bezpečí a stability, ale i finanční pomoci pro válkou zničenou Evropu. První dvě poválečné dekády byly érou politické i hospodářské nadvlády Spojených států, neboť to byla americká strana, na jejichž bedrech spočívala poměrná část finančních nákladů na oživení evropských ekonomik a to pro ni bylo z dlouhodobého hlediska neudržitelné.

Podíváme-li se na události v EHS, které předcházely vzájemnému partnerství, zjistíme, že důležitým mezníkem bylo dobudování celní unie v roce 1968, které znamenalo odbourání cel na zemědělské výrobky v roce 1970, a přijetí jednotného celního sazebníku členských států vůči ostatním obchodním partnerům. „EHS dosáhlo v 60. letech značného ekonomického růstu a nejnávštějnější západní země se přibližovaly standardu USA. V této době byla patrná snaha EHS vymanit se z ekonomického vlivu USA, do kterého bylo po druhé světové válce začleněno a vytvořit si pozici relevantního konkurenta.“¹⁶ Období 70. let přineslo krizi mezinárodního měnového systému a ropnou krizi, která donutila EHS k úsilí o stabilizaci hospodářství. Zároveň začaly probíhat první neformální konzultace mezi ES a

¹⁵ POSPÍŠIL, Robert. *Vybrané kapitoly z ekonomiky Evropské unie*. 1. vydání. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2003. s. 7.

¹⁶ „Tamtéž“ s. 13.

USA, jež se datují od roku 1974. O dva roky později, v roce 1976, byly oběma stranami schváleny schůzky hlavy státu nebo předsedy vlády předsedajícího Evropskému společenství v Radě a amerického prezidenta, a to dvakrát do roka. Jen dva roky na to, prezident Carter, jako vůbec první americký prezident navštívil sídlo Komise v Bruselu. V 80. letech zaznamenalo ES změnu přístupu vnímání ze strany USA především v obchodní politice. Změna souvisela s nástupem Ronalda Reagana do pozice prezidenta Spojených států a jeho politikou tvrdého postoje vůči východnímu bloku s cílem „uzbrojit“ Sovětský svaz.¹⁷ V ES byly v důsledku partnerských vztahů zaznamenány zvýšené obchodní transakce, které byly doprovázeny i narůstajícími obchodními spory. Z toho důvodu se USA i ES rozhodly vzájemné schůzky ještě posílit. Bylo schváleno každoroční setkání mezi zástupci trojky a asistentem ministra zahraničí pro evropské záležitosti v rámci Valného shromáždění OSN. Později bylo dohodnuto, že ministr zahraničí předsedající země ES navštíví na začátku každého roku Washington a trojka se bude scházet se svými americkými protějšky během každého předsednictví.¹⁸

90. léta přinesla změny jak v Evropě, tak ve Spojených státech. Evropa byla ovlivněna rozpadem socialistického bloku, prohloubením integrace v rámci ES a proměnami ve vztahu Západ - Východ. Pro toto období je charakteristické i první formální ukotvení vzájemných vztahů. Další vývoj EU a události, které jej doprovázely, jako např. podepsání Maastrichtské smlouvy v roce 1992 a pád východního bloku, naznačily, že bude třeba více posílit a upevnit vzájemné vztahy.

Po tomto stručném historickém vývoji nastíním ještě politické a obchodní vztahy v rámci transatlantické spolupráce. Ty totiž ať již přímo nebo nepřímo ovlivnily vývoj a směr vzájemné spolupráce a měly tím pádem vliv i na přijaté dokumenty a jejich obsah.

2.1.1. Politické vztahy

Ačkoliv mají oba partneři odlišné historické pozadí, jejich partnerství je založeno na sdílení klíčových hodnot, jakými jsou demokracie a lidská práva, stejně tak jako na společných cílech, kterými jsou otevřená a propojená ekonomika a udržitelný rozvoj. Transatlantické partnerství je největší partnerství světa a je mu přisuzován globální význam a důležitost. I přesto, že obě strany mají na určité otázky zcela odlišný postoj (mezinárodní trestní soud, klimatické změny, válka s terorismem), dokážou kooperovat své zájmy

¹⁷ CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2003. s. 148.

¹⁸ GARDNER, Anthony. *A New Era in US/EU Relations? The Clinton Administration and the New Transatlantic Agenda*. 1. vydání. London: Ashgate, 1997. s. 9.

k vzájemné spokojenosti obou stran. Partnerství EU se Spojenými státy je dáno stejnými oblastmi zájmu, ale i stejnými hrozbami, které oba partnery ohrožují a vyžadují jejich společný postoj. Ti ale občas přistupují k řešení stejných problémů jiným způsobem a ne vždy se shodnou na společném postupu. Ačkoliv jsou obě strany považovány za velmoci a největší obchodní partnery světa, nebo i možná právě proto, nebylo nikdy snadné dosáhnout shody v zásadních oblastech ekonomického a politického dopadu. Z počátku čelily následkům Studené války a nyní se musí vyrovnat i s výzvami globálního světa.¹⁹

Všeobecně zato se ale v 21. století transatlantická spolupráce rozvíjí ku prospěchu obou stran. Sám předseda Komise J.E.Barroso řekl: „Vztah mezi Evropskou unií a Spojenými státy je celosvětově nejsilnější a nejobsáhlejší a strategicky velmi důležité partnerství. Spojené státy a spojená Evropa – představují nepostradatelné partnerství.“²⁰ V současné době partnerství EU a USA, které zaujímá vedoucí pozice ve světovém vývoji, nabývá nového rozměru. Společně bojují s terorismem a mezinárodním zločinem, usilují o celosvětovou liberalizaci trhu, chrání duševní vlastnictví, potírají jeho porušování, aj. Jestliže se Spojené státy a EU na něčem dohodou, zbytek světa je většinou následuje.

2.1.2. Obchodní vývoj

Obzvláště v 21. století je ekonomická spolupráce nejdůležitějším bodem partnerství. Evropská unie a Spojené státy americké představují dvě největší ekonomiky světa a zároveň mezi nimi probíhá nejvyšší množství obchodních vztahů na světě. Díky vzájemné spolupráci se jim tak daří dosáhnout společných cílů ve světě mnohem efektivněji. Euroatlantická výměna zboží a investic dosahuje okolo \$1,7 mld. denně a představuje až 40% celkového objemu světového obchodu a zároveň 60% světového HDP.²¹ Celková transatlantická pracovní síla je zastoupena až 14 mil. zaměstnanců na obou stranách Atlantiku, což jenom zdůrazňuje vzájemnou propojenost ekonomik.²² USA představuje největší světový spotřebitelský trh a zároveň je největší zemí v mezinárodním obchodu se službami, tj. jak spotřebitel, tak i producent. Evropská unie je zase na druhou stranu největším světovým exportérem zboží a služeb, kdy její podíl na světovém obchodu činí 18%, tedy zhruba 1/5 a

¹⁹ GARDNER, Hall, STEFANOVA, Radoslava. *The New Transatlantic Agenda: facing the challenges of global governance*. 1. vydání. Ashgate, 2001. s. 174-175.

²⁰ *EU-US Relations Overview*. [online]. European Union External Action, 23. listopadu 2010. [cit. 1. dubna 2011]. Dostupné na <<http://www.eurunion.org/partner/EUUSRelations/KeyWebsites.htm>>

²¹ *EU-US Facts and Figures*. [online]. European Union External Action, 1. března 2011. [cit. 28. března 2011]. Dostupné na <http://www.eurunion.org/eu/index.php?option=com_content&task=view&id=1746&Itemid=9>

²² SCHULZ, Stefan. *Transatlantic relations: The USA and Canada*. [online]. Evropský Parlament, červenec 2008. [cit. 3. března 2011]. Dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en//FTU_6.4.7.pdf>.

druhým největším dovozcem po USA.²³ Ve vzájemném obchodu je EU od 90. let v přebytku. Obchodní vztahy EU-USA lze bez nadsázky označit jako největší bilaterální partnerství světa. USA jsou největším zdrojem zahraničních investic v Evropě a členské státy EU jsou největším zdrojem zahraničních investic v USA. V roce 2007 jejich ekonomiky představovaly téměř 60% světového HDP, přibližně 33% světového obchodu se zbožím a 44% světového obchodu se službami. Nadále však zůstávají neshody v podobě obchodních sporů vedených u WTO. Ačkoliv tyto spory představují jen 1% z celkového transatlantického objemu obchodu, nelze je podceňovat a je nutné tlačit na jejich ukončení, aby neohrozily průběh vzájemných politických vztahů.²⁴

Všechny tyto politické a obchodní události vyústily v podepsání klíčových dokumentů transatlantické spolupráce, kterými jsou Transatlantická deklarace, Nová transatlantická dohoda a Společný akční plán.²⁵ Americký ministr zahraničí Warren Christopher přednesl 2. června 1995 v Madridu řeč, kde zdůraznil, že cílem americké politiky je uzavřít do konce roku transatlantickou dohodu nového století. Ta bude i nadále posilovat bezpečnostní pilíř, ale navíc podpoří společné kroky v oblasti ekonomiky a politiky, které upevní transatlantické vztahy. Díky tomu budou dosaženy a udržovány principy demokracie, prosperity a stability.²⁶

2.2. Transatlantická deklarace (TAD)

TAD byla podepsána dne 22. listopadu 1990, pod názvem „Prohlášení o vztazích mezi Evropskými společenstvími a USA“ (Transatlantic Declaration on EC-US Relations). TAD byla jediná komplexní dohoda mezi oběma partnery mimo alianci NATO a představovala vstřícný krok USA k podpoře evropské integrace. Do té doby existoval mechanismus vzájemné spolupráce pouze v oblasti obrany a bezpečnosti, který neposkytoval dostatečný základ pro transatlantické vztahy, a proto bylo nutné rozšířit jeho rozsah i na jiné oblasti. Ačkoliv TAD ukotvila poprvé vzájemné vztahy, stále se více zaměřovala na politické

²³ International Trade in Goods. [online]. Eurostat, říjen 2010. [cit. 28. března 2011]. Dostupné na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/International_trade_in_goods>

²⁴ JOHNSON, D.C. Michael. *US-EU Trade Disputes: Their Causes, Resolution and Prevention*. [online]. European University Institute. [cit. 16. dubna 2011]. Dostupné na <<http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Transatlantic/Johnson.pdf>>

²⁵ „Tamtéž“, s. 9-12.

²⁶ *Charting a transatlantic agenda for the 21st century – Sec. of State Warren Christopher, June 2, 1995 – Transcript*. [online]. FindArticles.com, 5. června 1995. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <http://findarticles.com/p/articles/mi_m1584/is_n23_v6/ai_17263256/>

hodnoty, které by spojily obě země, než na specifickou politiku a akce.²⁷ Jednalo se o politický dokument působící shora dolů, tedy od nejvyšších představitelů směrem k parlamentům a ministerstvům.

Deklarace byla uzavřena z důvodu posílení vzájemné spolupráce a soudržnosti v oblasti bezpečnosti, ekonomiky a lidských práv. Obě zúčastněné strany se zavázaly k plnění společných cílů, kterými jsou:

- ❖ Podpora demokracie, lidských práv a svobody ve světě, zajištění míru a mezinárodní bezpečnosti.
- ❖ Usilovat o dosažení udržitelného ekonomického růstu s nízkou inflací, vysokou mírou zaměstnanosti a srovnatelných sociálních podmínek.
- ❖ Podporovat tržní principy, odmítat protekcionismus a rozvíjet mnohostranný obchod.
- ❖ Pomáhat rozvojovým zemím v politických a ekonomických reformách.²⁸

TAD přinesla první institucionalizaci vzájemných vztahů, neboť do té doby se dalo mluvit pouze o spolupráci diplomatické. Obě strany se dohodly na zavedení časového rámce pro pravidelné konzultace, které měly posílit již ty stávající a lépe využít jejich potenciál. Mechanismus konzultací měl podobu bilaterálních a trilaterálních setkání (summity 2x ročně, ministerská setkání 2x ročně, setkání na kabinetní úrovni a ad hoc konzultace) s cílem zapojení aktérů napříč vládním spektrem.²⁹ Jednání v podobě summitů byla zastoupena americkým prezidentem a předsedou Komise a předsednické země v Radě. Spolupráce se měla zaměřit především na oblast obchodu, vzdělání, vědy a kultury. Jednání však přes velká očekávání nevedla ke kýženým výsledkům. Bylo to způsobeno diferencovanými zájmy obou aktérů a nedostatkem schopnosti přijmout rozhodnutí. Evropská unie věnovala více pozornosti svým vnitřním problémům s možným rozšířením a Clintonova administrativa zase americkému hospodářství. Na druhé straně rotující předsednictví EU, které mělo různé priority každého půl roku a jehož kvalita závisela především na kvalitní vládě dané země, jednáním také nijak nepomohlo. Ačkoliv tedy probíhala pravidelná setkání, ta byla stále poměrně izolovaná a nedokázala dosáhnout stanovených cílů a posunout vzájemné vztahy kupředu. K tomu, aby byla navázána efektivnější spolupráce, byla potřeba především oboustranná komunikace a vzájemný strukturovaný dialog.

²⁷ KERN, Soeren. *Why the New Transatlantic Agenda should, but won't be, reformed*. [online]. Royal Institute for Strategic and International Studies, 21. dubna 2005. [cit. 20. března 2011]. Dostupné na <<http://kern.pundicity.com/5433/new-transatlantic-agenda-reform>>

²⁸ Transatlantic Declaration, November 22, 1990. [online]. European Union External Action, 17. srpna 2010. [cit. 20. března 2011]. Dostupné na <<http://www.eurunion.org/partner/transatldec.htm>>.

²⁹ *Transatlantic Declaration of 1990*. [online]. United States Mission to the EU, prosinec 1990. [cit. 16. dubna 2011]. Dostupné na <http://useu.usmission.gov/ta_declaration.html>

TAD byla sice prvním společným úspěchem v rámci spolupráce EU a Spojených států, nicméně stanovila pouze rámcová pravidla kooperace, a proto brzy po jejím přijetí následovaly další diskuze o nových řešeních. Bylo nutné stanovit nový mechanismus spolupráce, který by zapojil aktéry na všech politických úrovních a vzájemně je propojil, aby nedocházelo k duplicitě v projednávaných záležitostech a byly stanovené pevné cíle a možnosti jejich dosažení. Německý kancléř Helmut Kohl byl zastáncem takového mechanismu a v roce 1992 navrhl, aby transatlantické vztahy byly zakotveny v nové smlouvě.³⁰ V návaznosti na to byla v roce 1992 založena Transatlantická politická síť (TPN), což byla nevládní síť amerických a evropských politiků a obchodníků, významných vědeckých týmů a akademiků. Jejím cílem bylo udržovat soustavný dialog a vzájemné vztahy, identifikovat společné oblasti zájmu a efektivně spolupracovat s ostatními institucemi, které by ji pomohly v jejím úsilí.³¹

V reakci na jednání TPN byly na summitu EU-US v Berlíně v roce 1994 založeny tři pracovní skupiny. Ty se zaměřily na oblast mezinárodního zločinu, včetně obchodu s drogami či praní peněz, zahraniční a bezpečnostní politiku se zaměřením na humanitární pomoc třetímu světu a střední a východní Evropu.³² Aby nedošlo k dalšímu byrokratickému zatížení již fungujících vazeb, dohodla se Komise, Německo a Spojené státy, že tyto skupiny připraví agendu pro příští summit ve Washingtonu a poté v době jeho konání zaniknou. První pracovní skupina mezinárodního zločinu byla vytvořena především na žádost kancléře H. Kohla. Německé východní hranice totiž v té době výrazně ohrožovalo pašování plutonia z bývalého Sovětského svazu, praní peněz a ilegální imigrace. Nicméně pravomoci v oblasti mezinárodního zločinu spadaly pod třetí pilíř, který byl čistě mezivládní. Komise lobovala ve prospěch této pracovní skupiny argumentem, že mezinárodní zločin ovlivňuje jednotný evropský trh a má dopad přesahující jednotlivé státy a tudíž může být efektivně vyřešen jen na supranacionální úrovni. Tento názor podporovaly i USA, neboť pro ně bylo daleko snazší vyjednávat s Evropskou komisí než se zástupci všech členských států, což je ostatně pravdou až dodnes. Tato oblast se velice záhy dostala do sporu s členskými státy, které ji chápaly jako zásah Komise do svých výsostných práv. Navíc Francouzi, klasičtí odpůrci zapojení USA v Evropě, byli silně proti výměně jakýchkoliv informací v této velice citlivé oblasti.³³ Neúspěch této pracovní skupiny poukázal na značný nedostatek ochoty jednat v oblasti třetího pilíře.

³⁰ GARDNER: *A New Era ...*, s. 13.

³¹ Transatlantic Policy Network. [online]. [cit. 18. dubna 2011]. Dostupné na <<http://www.tponline.org/>>

³² BAIL, Christoph, REINICKE, H. Wolfgang, RUMMEL, Reinhardt. *EU-US Relations - Balancing the Partnership: taking a medium-term perspective*. 1. vydání. Baden-Baden: Nomos Verl.-Ges., 1997. s. 5.

³³ GARDNER: *A New Era ...*, s. 56.

Pracovní skupina na společnou bezpečnostní a zahraniční politiku se měla soustředit především na vytvoření struktury efektivní vzájemné spolupráce v této oblasti. Fungoval sice i vytvořený mechanismus v rámci NATO, nicméně cílem bylo vybudovat nový, jenž by se plně zabýval čistě transatlantickými vztahy. Při potřebě jednat totiž USA často nevěděly, zda se mají obracet na Radu EU nebo na Evropskou komisi. Zároveň bylo nutno posílit spolupráci v oblasti pomoci třetímu světu, a zaměřit se na její koordinaci. Vylepšit současné nepravidelné setkání trojky a amerických velvyslanců ohledně situací v Africe, Latinské Americe či středního východu. Skupina však nebyla schopná shodnout se na struktuře těchto konzultací a narazila na neochotu členských států vzdát se svých rolí v oblasti zahraniční politiky, která spadala do druhého pilíře, tedy do pravomoci členských států. Transatlantická spolupráce tudíž opět nebyla schopná posunout se kupředu vzhledem k současnému rozdělení kompetencí mezi členské státy a evropské instituce, neboť neumožňovala EU mluvit jednotným hlasem. To bývá ostatně často zmiňováno i v současné době jako jedna z příčin neúspěchu jednání. Vytvořené mechanismy přinesly složitou a provázanou strukturu, která bývá pro samotné aktéry matoucí.³⁴

Třetí pracovní skupina zaměřená na střední a východní Evropu měla posílit spolupráci v zahraniční pomoci a programech technické pomoci. Za účelem dosažení politické a ekonomické reformy v daném regionu se skupina shodla především na tom, že je nezbytné posílit své pozice v mezinárodních institucích a podporovat snahy na regionální úrovni. Skupina se dokázala shodnout na možných oblastech spolupráce, ale nebyla schopná doručit konkrétní doporučení.³⁵

Všeobecně vzato nebyly pracovní skupiny schopné dosáhnout konkrétních výsledků. Jak vyplývá z výše uvedeného, hlavní příčinou toho byla pilířová struktura EU, která neumožnila pracovním skupinám navrhnout doporučení na supranacionální úrovni kvůli odporu jednotlivých členských států. Při své práci tak skupiny narazily na nepřekonatelnou překážku, kterou představovala jednomyslnost všech členů, jež byla nutná k přijetí rozhodnutí. I přes zmíněný neúspěch, ale posloužily jako základ k dalšímu jednání o nové dohodě, kterou představovala Nová transatlantická agenda.

³⁴ SBERRO, Stephan. *Mexico/EU relationship, bridge or exception in North America?* [online]. Archive of European Integration, 8. listopadu 2006. [cit. 20. dubna 2011]. Dostupné na <http://aei.pitt.edu/2377/1/002913_1.PDF>

³⁵ GARDNER: *A New Era ...*, s. 59.

2.3. Dílčí závěr

Jak již bylo zmíněno výše, transatlantické vztahy byly započaty již po druhé světové válce a byly utvářeny jak obchodním, tak i politickým vývojem každého z partnerů, jenž měl vliv na jejich dnešní podobu. Toho si byli oba partneři vědomi již v 90. letech, stejně tak jako faktu, že bylo nutno stanovit institucionální strukturu těmto vztahům a formalizovat je. Evropská integrace sílila a EU jako celek rostla na síle. USA si byly vědomy důležitosti rychlé integrace, neboť ta byla nezbytná k posílení demokracie, zvýšení životní úrovně a hlavně posílení vlastní obranné samostatnosti. Uzavření partnerství bylo strategickým krokem, který měl usnadnit oběma partnerům vzájemnou spolupráci, ale i postoj ke zbytku světa. Ze začátku probíhaly vztahy pouze na politické úrovni a poskytovaly schůzky čelních představitelů bez zapojení dalších struktur vládnutí. Do značné míry tak byly závislé na individuálním rozhodnutí prezidenta Spojených států a jmenovaných zástupců EU. Se střídající se americkou administrativou se tak střídal i zájem o evropské otázky a postoj k řešení jednotlivých oblastí vzájemné spolupráce. Navíc jednání samotných čelních představitelů nebyla schopná pokrýt veškeré strategické oblasti zájmu a neposkytovala tak flexibilní mechanismus spolupráce, který by reflektoval probíhající změny.

Obchodní vztahy obou partnerů se stávaly čím dále více propojenější a na sobě závislé. Bylo tudíž správné se domnívat, že tento vývoj bude i nadále pokračovat a snažit se ukotvit podmínky společného jednání. Politický mechanismus spolupráce se stal nedostačujícím a bylo potřeba vytvořit nový mechanismus, který by současným probíhajícím schůzkám stanovil institucionální strukturu a pevný řád a rozšířil je jak z hlediska zapojených aktérů, tak i oblastí, které by pokrývaly.

K takovému formálnímu ukotvení došlo s podpisem Transatlantické deklarace. Ta stanovila široké spektrum oblastí společného zájmu a poprvé v transatlantické historii definovala mechanismus, na jehož základě byly ustanoveny pravidelné schůzky na více úrovních vládnutí. Ve své době se jednalo o průlomový dokument, který znamenal výrazný posun v transatlantických vztazích. Jeho nedostatkem ale bylo, že představoval pouze politickou deklaraci, která sice znamenala příslib jednání, ale smluvně nezavazovala žádnou ze stran ke konkrétním výsledkům. Navíc pilířová struktura EU ji bránila v dosažení cílů, které spadaly do oblasti druhého a třetího pilíře. I z toho důvodu vyvstala zanedlouho po jejím přijetí potřeba nového řešení, které by efektivněji upravovalo společné vztahy. Začalo se vyjednávat o Nové transatlantické agendě.

3. Nová transatlantická agenda

V této kapitole uvedu charakteristiku tohoto hlavního dokumentu transatlantické spolupráce, který byl přijat v 90. letech. Zaměřím se nejprve na příčiny jeho přijetí v návaznosti na nedostatky Transatlantické deklarace, kterými byla nedostatečná institucionální struktura pro narůstající množství vztahů, a poté na samotný obsah, který definoval oblasti vzájemné spolupráce, cíle, jichž chce být dosaženo a způsoby, kterými budou tyto cíle naplněny.

Toto období je považováno za zlatý věk transatlantických vztahů, neboť v něm byla uzavřena Nová transatlantická agenda či Společný akční plán. Tyto dokumenty přinesly ukotvení formálních vztahů, zavedly konkrétní institucionální rámec, jenž stanovil nové mechanismy spolupráce a zapojil do nich velké množství aktérů. Zároveň byly předzvěstí budoucí ambiciózní vzájemné spolupráce. V souvislosti s Novou transatlantickou agendou zde rozepíšu i jednotlivé formy vládnutí s důrazem na mechanismy a aktéry v nich působící.

3.1. Historie a příčiny

Příčin, které vedly oba partnery k uzavření NTA, je několik. S podpisem Maastrichtské smlouvy v roce 1992 a vytvořením nového uskupení v podobě Evropské unie, bylo nutné reflektovat nově vzniklou situaci. Navíc existující Transatlantická deklarace se jevila jako nedostačující pro provázanější spolupráci a bylo nutné ji reformovat.

Pro Spojené státy byla hlavním důvodem pro jednání o nové dohodě snaha přimět EU, aby převzala část mezinárodní zodpovědnosti v oblasti střední a východní Evropy nebo bývalé Jugoslávie, která až doteď ležela na bedrech USA. Tato území se totiž nacházela na evropském kontinentě a rostoucí síla EU ji již umožňovala, podle USA, tuto zodpovědnost přijmout. Rozhodujícím důvodem pro Evropskou unii bylo udržení bezpečnostní situace v Evropě. Po pádu Berlínské zdi v roce 1989 a následném rozpadu SSSR v roce 1991 zmizela i hrozba, kterou Rusko představovalo, a vyvstala obava ohledně působení USA na území Evropy.³⁶ Evropská unie tedy měla zájem o navázání těsnějšího partnerství, neboť se obávala čelit tehdejší situaci sama, ale na druhou stranu se zbavila dlouhodobého nadvládí komunismu a chtěla si vydobýt svou pozici jako aktér, jenž bude chtít konkurovat USA na poli politickém a posléze i ekonomickém.

³⁶ BURWEL, G. Frances. *Rethinking the New Transatlantic Agenda*. [online]. Archive of European Integration, 21. února 2005. [cit. 16. dubna 2011]. Dostupné na <aei.pitt.edu/2846/1/097.pdf>

I samotná Amerika procházela těžkým obdobím. Americký prezident Bill Clinton, který nastoupil svůj prezidentský úřad v roce 1992, měl v záměru své zvolené období zaměřit především na zlepšení domácí ekonomické situace, nicméně jak domácí, tak i mezinárodní situace se změnila a on byl tak nucen zabývat se více zahraniční politikou. USA bylo v době jeho nástupu do prezidentského úřadu v období hospodářského vzestupu, což znamenalo poměrně poklidnou domácí politiku, která na druhou stranu umožnila proaktivní zahraniční politiku. Prezident zpočátku orientoval svou pozornost na posílení spolupráce s Asií (APEC) a Latinskou Amerikou (NAFTA), což vzbudilo v Evropě obavu, že bude vytlačena z oblasti zájmu USA. Opak byl však pravdou. Po prezidentském období G.W. Bushe staršího, kdy byla uzavřena Transatlantická deklarace, byla Clintonova administrativa považována za zcela proevropskou a podporující integraci jako žádná jiná od dob prezidenta Kennedyho.³⁷ To bylo způsobeno i velmi dobrými vztahy mezi B. Clintonem a prezidentem Komise, J. Santerem. Navíc vysoké pozice v americké administrativě zastávali lidé se zkušenostmi s EU, kteří byli stejně jako on nakloněni evropským myšlenkám.³⁸

Clintonova administrativa považovala evropskou integraci za úspěšný krok nejen pro Evropu samotnou, ale i pro jejich vzájemný vztah, který by mohl čelit výzvám, které se objevily po studené válce. Při své návštěvě v Evropě, v lednu 1994, kdy Clinton navštívil Brusel, Prahu, Kyjev, Moskvu, Minsk a Ženevu, pronesl v Bruselu řeč, která rozptýlila pochybnosti Evropy o americkém zapojení a angažovanosti po rozpadu Sovětského svazu. Clinton tehdy zdůraznil, že svou návštěvou chce posílit evropskou integraci a navázat spolupráci mezi USA a Evropou, a to jak tou západní, tak i východní.³⁹ Clinton také zdůraznil, že Spojené státy chtějí, aby Evropa byla sjednocená nejen v oblasti ekonomiky, ale i v zahraniční a bezpečnostní politice. Jenom tak bude totiž schopná převzít břemeno, které do té doby leželo na Spojených státech a zajistit Evropě a následně i celému světu stabilní demokracii, bezpečnost a prosperitu. Clinton tak nepřímou podporoval nové rozšíření, neboť to by zajistilo demokratický rozvoj zemí, které byly příliš dlouhou dobu podřízeny komunismu a zajistilo tak jejich adaptaci na nově získanou formu vlády. USA potřebovaly, aby Evropa byla sjednocená a silná a dokázala tak čelit nově vzniklé situaci i bez jejich pomoci. Uvědomovaly si sílu, která spočívala v Evropském společenství a která by zabránila expanzivním tendencím

³⁷ PETERSON, John, POLLACK, A. Mark. *Europe, America, Bush: transatlantic relations in the twenty first century*. 1. vydání. London: Routledge, 2003. s. 5.

³⁸ CAMERON, Fraser. *An Introduction to European Foreign Policy*. 1. vydání. New York: Routledge, 2007. s. 92.

³⁹ Building peace and security through partnership and cooperation – statement by president Clinton, Brussels, Belgium, January 10, 1994. [online]. FindArticles.com, leden 1994. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <http://findarticles.com/p/articles/mi_m1584/is_nSUPP-1_v5/ai_15184071/?tag=content;col1>

jednotlivých států. Začlenění středních a východních zemí do EU bylo taktéž zárukou nevzrůstající dominance a nebezpečí ze strany Německa.⁴⁰

USA nicméně nikdy nevyjádřily svůj názor na samotné rozšíření. Nestanovily optimální dobu, ani nenavrhly způsob, jakým by toto rozšíření mohlo probíhat, neboť si byly vědomy, že je to čistě vnitřní záležitost EU, do které nemají právo zasahovat. I tak bylo ale zřejmé, že jsou zastáncem brzkého přistoupení nových států. Jednak i z toho důvodu, že ty by se tolik nesnažily o vstup do NATO, což by zajistilo minimální rozkoly s Moskvou. Tento fakt se týkal především pobaltských států, jejichž vstup do EU byl pro Rusko akceptovatelný, ale ne už tak jejich vstup do NATO. Na druhou stranu samotná EU se do brzkého rozšíření příliš nehrnula, neboť to pro ni představovalo velké finanční zatížení. Studie, kterou si nechala EU vypracovat k možnosti východního rozšíření, ukázala, že přistoupení deseti nových členských států, by především v oblasti zemědělství a strukturální pomoci, stálo EU 38 mld. ECU ročně.⁴¹

Spojené státy považovaly za nezbytné uzavřít novou dohodou s EU, protože ta by nejen posílila vzájemnou spolupráci, ale zároveň zajistila i stabilní Evropu. Na druhou stranu pro EU bylo klíčovou prioritou navázat strategické partnerství, stát se konkurentem USA a posílit a upevnit zahraniční politiku.⁴² Mimoto, to byla i snaha dát ostatním zemím najevo, že EU má nejen evropské, ale i globální zájmy. Samotná TAD a berlínské pracovní skupiny nedosáhly žádaného pokroku ve vzájemné spolupráci, a bylo tudíž nutné podniknout další krok kupředu. Tímto krokem bylo vytvoření Nové transatlantické agendy.

Uzavření NTA předcházelo vypracování analýzy, kterou nechal zpracovat J. Santer. Jejím vypracováním byl pověřen útvar Evropské komise „Forward Studies Unit“. Jednotka vznikla v roce 1989 jako malý výzkumný tým odpovídající přímo tehdejšímu předsedovi Komise J. Delorsovi a v průběhu času se utvářela s měnicími se předsedy Evropské komise. S nástupem R. Prodi v květnu 2000 byla přejmenována na „Úřad politických poradců“ (GoTPA) a v roce 2004 s nástupem J.E.Barroso na „Skupinu politických poradců“ (BEPA). Ta funguje dodnes a je rozdělena do tří týmů: ekonomického, politického a společenského. Zpět ale k analýze NTA. Záměrem zprávy bylo zaměřit se na společné zájmy a rozdíly, které utvářejí transatlantické vztahy. Společně s jednotkou FSU se na analýze podílel i Brookings

⁴⁰ ASMUS, D. Ronald. *Analýza: Velké naděje*. [online]. NATO Review, 2003. [cit. 20. dubna 2011]. Dostupné na <<http://www.nato.int/docu/review/2003/issue2/czech/analysis.html>>

⁴¹ GARDNER: *A New Era ...*, s. 36.

⁴² CURTIN, T. Wayne. *The New Transatlantic Agenda*. [online]. The Motorcycle Riders Foundation, září 1998. [cit. 16. dubna 2011]. Dostupné na <<http://www.mrf.org/archive/pdf/WhitePapers/Volume5-1998/TheNewTransatlanticAgend.pdf>>

Institute z USA a Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP) z Německa.⁴³ Analýza byla zkompletována v listopadu 1995 a předána zástupcům EU a USA jako přípravný materiál před podepsáním NTA.

3.2. Obsah NTA

Dokument pokračuje v prohlubování vzájemných vztahů mezi USA a EU s cílem upevnění a posílení spolupráce konkrétními akcemi namísto pouhých konzultací. Nová transatlantická agenda byla přijata představiteli Evropské unie a USA na summitu v Madridu 3. prosince 1995. Za Spojené státy ji podepsal tehdejší prezident Bill Clinton a za Evropskou unii španělský předseda vlády a předseda Evropské rady Felipe González a předseda Evropské komise Jacques Santer. Jejím hlavním přínosem byla snaha zavést systematičnost a větší efektivitu do vzájemné komunikace.⁴⁴ NTA je považována za pokrok ve vývoji transatlantických vztahů, neboť na jejím základě jednají USA s EU, potažmo Komisí, jako zástupcem individuálních evropských států. Komise mluví totiž na rozdíl od dnešních 27 členských států jednotným hlasem a snaží se tak vyjít vstříc svému transatlantickému partneru a dosáhnout efektivní komunikace.

Při vyjednávání o podobě NTA se projevil rozdílné pohledy obou stran na daný dokument. Američtí zástupci měli zájem o krátký a výstižný dokument, který by pouze vyjmenovával prioritní oblasti spolupráce a definoval specifické závazky s konkrétními daty jejich plnění. Nicméně EU trvala na tom, že se musí jednat o obsáhlý dokument zahrnující většinu společných zájmů a globálních výzev. To bylo dáno jednak i tím, že EU musela pro přijetí NTA zajistit podporu Komise, Parlamentu a členských států, a proto do tohoto dokumentu zahrnula prioritní oblasti každého z partnerů, čímž se dokument exponenciálně rozšířil. Dalším rozdílným názorem bylo uspořádání textu agendy. Americká strana navrhovala rozdělit text do dvou kategorií a to na vzájemnou spolupráci v Evropě a pak ve zbytku světa. Nicméně EU trvala na uspořádání kapitol podle daného tématu, raději než na základě geografického rozčlenění.⁴⁵ Z výsledné podoby NTA je zřejmé, že ve vyjednávání převážila síla EU a obsahové pojetí NTA tak odpovídá evropským požadavkům.

Samotná NTA se skládá z předmluvy a čtyř obsahových částí. Předmluva pojednává o důležitosti transatlantického partnerství a o důvodech pro jeho prohloubení a posílení. Poukazuje na důležitost NATO jako záruku bezpečnosti a stability, zdůrazňuje objem

⁴³ BAIL, REINICKE, RUMMEL. *EU-US Relations - Balancing the ...*, s. 5.

⁴⁴ New Transatlantic Agenda. [online]. Europa, 3. prosince 1995. [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <<http://www.eurunion.org/partner/agenda.htm>>

⁴⁵ GARDNER: *A New Era ...*, s. 63.

vzájemného obchodu a investic, které z USA a EU činí největší obchodní partnery na světě a vyjadřuje závazek vytvoření Nového transatlantického trhu, který přinese nová pracovní místa na obou stranách Atlantiku. První část pojednává o podpoře míru a demokracie na celém světě, druhá část představuje společnou reakci na globální výzvy, třetí část se zabývá světových obchodem a ekonomickými vztahy a poslední část se věnuje budování mostů přes Atlantik.⁴⁶ Nyní podám stručnou charakteristiku jednotlivých částí NTA.

I. Podpora míru a stability, demokracie a rozvoje na celém světě

První část představuje podporu míru, stability a rozvoje demokracie ve světě. Zaměřuje se hlavně na technickou a finanční pomoc při restrukturalizaci bývalé Jugoslávie v podobě podpory ekonomických a politických reforem v této válkou zničené oblasti. Otázka finanční pomoci při této restrukturalizaci byla obzvláště důležitým bodem vyjednávání. Američané samozřejmě zastávali názor, že EU by měla přispívat daleko větším dílem, neboť konflikt se odehrál na evropském kontinentě a obzvláště pro EU je důležité jeho vyřešení a urovnání, neboť ona sama se nachází v jeho těsné blízkosti, kdežto Spojené státy těží z poměrně značné geografické vzdálenosti. Clintonova administrativa stanovila, že zaplatí méně než jednu třetinu celkově odhadovaných výdajů. Tedy přibližně \$500-600 mil. v průběhu tří let z celkových \$3 mld. Amerika se odmítala angažovat jakkoliv více, než bylo nezbytně nutné. Navíc po tom, co se zavázala poskytnout 20.000 vojáků (finančně to představovalo asi \$1 mld.) k implementaci cílů stanovených Daytonskou mírovou dohodou, považovala i tuto sumu na rekonstrukci za nadmíru vstřícný krok.⁴⁷

Dále je zde závazek podporovat demokratické a tržní reformy ve střední a východní Evropě za účelem zesílení spolupráce s tímto regionem. Zapojeno bude i Rusko a nově vzniklé nezávislé státy, jako je Ukrajina, kde bude snaha upevnit demokracii a stabilitu především návratem k demokratickým institucím. Je zde vyjádřen závazek podpory Středního východu při udržování mírového procesu. Kapitulu uzavírá příslib vzájemné kooperace v rámci podpory lidských práv, nešíření jaderných zbraní a poskytnutí programů humanitární pomoci a preventivní a krizové diplomacie. EU a USA se shodly na vytvoření konzultativní skupiny vysokých zástupců (High Level Consultative Group) pro zahraniční rozvojovou a

⁴⁶ New Transatlantic Agenda. [online]. Europa, 3. prosince 1995. [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <<http://www.eurunion.org/partner/agenda.htm>>

⁴⁷ WILLIAMS, Maurice. *20.000 US Troops Begin Deployment in Bosnia*. [online]. Hartford web publishing, 11. května 1995. [cit. 11. března 2011]. Dostupné na <<http://www.hartford-hwp.com/archives/27c/620.html>>

humanitární spolupráci.⁴⁸ Tito zástupci by se scházeli střídavě v Bruselu a Washingtonu za účelem výměny informací a koordinace politik.

II. Reakce na globální výzvy

Druhá část se věnuje globálním výzvám. První prioritu představuje úzká spolupráce v boji s mezinárodním organizovaným zločinem, nelegální obchodování s drogami, praní peněz, terorismus či ilegální obchod s jadernými zbraněmi. Je zde zároveň vyjádřen závazek podporovat vynucování práva a za tím účelem podpořit současná soudní školící střediska, jako jsou Mezinárodní právní akademie v Budapešti nebo italské soudní školící středisko a vznik dalších takových. Pro případy boje se zločinem je již zmíněn konkrétní orgán EU, Evropský policejní úřad (EUROPOL), který bude v těchto oblastech s USA spolupracovat. Spolupráce zahrnuje i výcvikové programy pro školení úředníků bojujících se zločinem v nových demokratických státech.⁴⁹ Tato oblast byla obzvláště citlivým tématem, neboť rozdělení v rámci pilířové struktury EU, ji ponechávalo v pravomoci členských států. Ale k zastupování EU v transatlantických vztazích byla zmocněna Evropská komise a bylo tudíž požadováno svěření oblasti mezinárodního zločinu do její kompetence. To se ale setkalo s velkou neochotou členských států a neschopností tento problém společně vyřešit. Navíc spolupráce v této oblasti znamenala svěřování velmi závažných a důvěrných informací, což vyžadovalo naprostou důvěru partnerů.

Druhou prioritou je snaha o vzájemnou spolupráci v oblasti environmentální politiky. Hlavním cílem je ochrana životního prostředí a dlouhodobý udržitelný růst. Toho se chce dosáhnout věnováním větší pozornosti změně klimatu a snížení hladiny skleníkových plynů, které vede k znečišťování ovzduší nebo kontaminaci půdy. Dále se má zintenzivnit dialog týkající se kvality vody, biotechnologií a obchodu s nebezpečnými chemikáliemi. S ohledem na vážné problémy životního prostředí ve střední a východní Evropě a nově vzniklých nezávislých státech bude podporováno Regionální environmentální centrum v Budapešti a vznik podobných center v Moldávii, Ukrajině a Rusku.⁵⁰ Spolupráce má směřovat i k vývoji globálního systému včasného varování pro nové a znovu se objevující nakažlivé nemoci jako je AIDS nebo virus Ebola.

⁴⁸ New Transatlantic Agenda. [online]. Europa, 3. prosince 1995. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://www.eurunion.org/partner/agenda.htm>>

⁴⁹ „Tamtéž“

⁵⁰ GARDNER: *A New Era ...*, s. 76.

III. Přispívat k rozvoji světového obchodu a těsnějším ekonomickým vztahům

Třetí část pojednává o podpoře světového obchodu a bližší ekonomické spolupráci. Jednou snahou je posílit multilaterální obchod reprezentovaný implementací závazků z Uruguayského kola jednání GATT a druhou snahou je vytvořit společný transatlantický trh (New Transatlantic Market Place) a zredukovat nebo zmírnit bilaterální překážky, aby mohl být zahájen volný obchod se zbožím, službami a investicemi. Transatlantický trh měl uvolnit a následně zvýšit vzájemný obchod a investice a přispět k celkovému rozvoji ekonomiky, neboť obchod mezi EU a USA je zároveň největším světovým obchodním partnerstvím. Je však nutné si uvědomit, že ekonomická spolupráce na rozdíl od té politické, není utvářena jednáním představitelů vlád a zástupci daných stran, ale většinou individuálními soukromými firmami, které se nacházejí ve vysoce konkurenčním prostředí a jsou hnány peněžními faktory a osobním zájmem.⁵¹

NTA počítá i s vytvořením Transatlantického obchodního dialogu (TABD), který má za cíl snížit či odstranit překážky v bilaterálním obchodu. Toho má být dosaženo díky jeho efektivnímu složení, které představuje zástupce obchodních komunit na obou stranách Atlantiku, kteří vyjednávají s vládními zástupci.⁵² Na jednání tak budou přítomni aktéři, kterých se probíraná politika bezprostředně dotýká a mají tudíž na jejím úspěšném vyjednání a uzavření největší zájem. Jejich činnost tak bude daleko efektivnější, než kdyby byla vykonávána samotnými politiky. Od prvního setkání, které se uskutečnilo v Seville, v Španělsku v roce 1995 už uběhlo 16 let a TABD za tu dobu dosáhl významných dohod a přispěl k liberalizaci transatlantického trhu.

IV. Vybudování mostů napříč Atlantikem

Čtvrtá část pojednává o budování mostů přes Atlantik a získání veřejné podpory pro transatlantickou spolupráci. To zahrnuje rozšíření partnerství v různých oblastech, konkrétně komerční, společenské, kulturní, vědecké a akademické. Je zde snaha o zefektivnění komunikace mezi hlavními aktéry těchto oblastí, tedy obchodníky, vědci či učiteli za účelem udržení partnerství i v budoucnu. Je zde obsažen závazek poskytnout i soukromou podporu vzdělávacím výměnám, stážím a stipendiím a podporovat programy určené k poznání

⁵¹ BAIL, REINICKE, RUMMEL. *EU-US Relations-Balancing the ...*, s. 22.

⁵² PETERSON, John et.al. *Review of the Framework for Relations between the European Union and the United States*. [online]. EC, DG External Relations, 2004. [cit. 6. března 2011]. Dostupné na <www.statewatch.org/news/2007/dec/eu-us-relations-study.pdf>

vládních systémů, kultur a jazyků druhého partnera. Zároveň usnadnit vzájemné uznávání studia a diplomů a využití nových technologií k propojení vzdělání s patřičnou praxí.⁵³

V komerční oblasti se obě strany zavázaly podporovat rozvoj Transatlantického obchodního dialogu (TABD), jenž byl nastartován v listopadu 1995 na summitu v Seville jako iniciativa amerického ministra obchodu Rona Browna a evropských komisařů sira Leona Brittana a Martina Bangenmanna, který by měl směřovat k vytvoření nového transatlantického trhu.⁵⁴ Brown správně vytyčil, že soukromé společnosti mohou lépe přispět k odbourání obchodních překážek než samotné vlády a dokážou ovlivnit politická rozhodování ve prospěch transatlantického trhu. S pozitivním ohlasem se tato myšlenka setkala i u zástupců EU.⁵⁵ Zbývající občanské dialogy nejsou přímo zmíněny v textu NTA ani ve Společném akčním plánu, ale nepřímě o nich pojednává tato čtvrtá kapitola jako o navázání vazeb mezi občany.

V akademické části byl důraz kladen na rozšíření studijních výměn mezi oběma kontinenty, které by bylo založeno na institucionalizovaných dohodách. V červnu 1995 byla uzavřena US-EU Dohoda o spolupráci ve vysokoškolském vzdělávání a odborné přípravě (Agreement on Cooperation in Higher Education and Vocational Training), jejímž hlavním cílem bylo vytvořit nové vazby mezi vzdělávacími institucemi na obou stranách za účelem posílení studentských mobilit. Tato dohoda se setkala se zájmem obou partnerů. Přináší inovativní nástroje v podobě společných učebních materiálů či využívání informačních technologií pro dálkové studium. Na základě této dohody bylo propojeno 60 vzdělávacích a odborných institucí v 12 evropských státech a 24 amerických státech v podobě deseti konsorcií, kdy každého se účastnily tři instituce z obou stran Atlantiku.⁵⁶ Poskytnutá dotace na tento program byla okolo 1 mil. ECU ročně, což ale nemohlo zajistit adekvátní realizaci takovýchto cílů. V roce 2006 byla na EU-US summitu ve Vídni uzavřena dohoda, jež založila program transatlantické spolupráce ve vzdělávání pod názvem ATLANTIS (Actions for Transatlantic Links and Academic Networks in Training and Integrated Studies).⁵⁷ Tento

⁵³ New Transatlantic Agenda. [online]. Europa, 3. prosince 1995. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://www.eurunion.org/partner/agenda.htm>>

⁵⁴ Transatlantic Business Dialogue-Seville-10-11 November-Practical Information. [online]. Europa, 27. října 1995. [cit. 18. března 2011]. Dostupné na <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/95/1175&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>>

⁵⁵ HENRIKSON, K. Alan. *Atlantic diplomacy transformed: from the Transatlantic Declaration (1990) to the New Transatlantic Agenda (1995)*. [online]. Archive of European Integration, 14. března 2007. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <http://aei.pitt.edu/2613/1/002814_1.PDF>

⁵⁶ GARDNER: *A New Era ...*, s. 90.

⁵⁷ Bilateral Cooperation in the Field of Higher Education. [online] EC, EACEA. [cit. 16. března 2011]. Dostupné na <http://eacea.ec.europa.eu/bilateral_cooperation/eu_us/programme/about_eu_usa_en.php>

program je nyní spravován Komisí (DG EACEA) a Americkým ministerstvem pro vzdělávání (FIPSE). Program posiluje větší institucionální spolupráci ve vysokoškolském vzdělávání a poskytuje organizační rámec pro transatlantickou mobilitu studentů, včetně pracovních umístění a stáží, které zajistí jazykovou přípravu studentů a získání akademických kreditů.

3.3. Společný akční plán

Za účelem dosažení cílů vytyčených v rámci NTA byl vytvořen Společný akční plán EU-USA (Joint Action Plan). Ten bývá velice často s NTA spojován, nicméně je nutné si uvědomit, že se jedná o dva samostatné, individuální dokumenty. JAP předkládá přes 150 specifických společných akcí, kde se USA a EU zavázaly spolupracovat na bilaterální a multilaterální úrovni. Plán se zaměřil na konkrétní opatření k posílení transatlantických právních, technických, obchodních, diplomatických a bezpečnostních vazeb. Stanovil si čtyři skupiny cílů k prohloubení spolupráce, a to:

- I. spojení sil k podpoře míru a stability, demokracie a rozvoje na celém světě;
- II. spojení sil k odpovědi na globální výzvy;
- III. spojení sil pro rozvoj světového obchodu a vytvoření těsnějších hospodářských vazeb;
- IV. spojení sil k vytvoření mostů přes Atlantik.⁵⁸

Navíc obsahuje dohodu, že na každém dalším summitu bude zhodnocen pokrok v dosahování stanovených cílů a stanovení nových cílů pro budoucí vývoj.

3.4. Formy vládnutí v NTA

Přínosem NTA bylo, že zapojila do spolupráce všechny úrovně vládnutí, aby byla zajištěna efektivita jednání a zároveň se snažila zabránit duplicitě v projednávaných záležitostech. Z hlediska vzájemné komunikace a společného vládnutí jsou rozlišovány tři základní roviny a to mezivládní, transvládní a transnacionální.

3.4.1. Mezivládní úroveň

Mezivládní úroveň zaznamenala posílení, a to nejen kvůli novým strukturám setkání, ale i jejich frekvenci a dohodnuté pravidelnosti. Hlavní mechanismus spolupráce je zde zastoupen summitu EU-USA a summitu NATO. Aktéry těchto summitů jsou představitelé vlád na nejvyšší úrovni. Summitů EU-USA se účastní za Spojené státy samotný prezident a za EU předseda Komise a Rady a Vysoká představitelka EU pro zahraniční záležitosti a

⁵⁸Joint EU-US Action Plan. [online]. European Union External Action, 6. dubna 2009. [cit. 19. února 2011]. Dostupné na <http://www.eurunion.org/eu/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=2604>

bezpečnostní politiku. Projednávají se zde otázky nejvyšší priority a uzavírají závazná rozhodnutí. Obsah agendy představuje především zahraniční a bezpečnostní politika a obchod. ZBP se týká tzv. soft security, neboť hlavní vojenské aktivity, tzv. hard security, se nadále projednávají na úrovni summitů NATO. V obchodě se pozornost soustředí na řešení obchodních sporů, rozsah a dosažený pokrok ve spolupráci, hodnocení realizace NTA a směr jejího dalšího vývoje. Tato setkání se obvykle realizují hned po summitech a předmětem jejich jednání je především zahraničně politická oblast.⁵⁹

Co se týče summitů, v roce 2000 se USA rozhodly snížit jejich počet jen na jeden ročně.⁶⁰ Summity jsou všeobecně považovány za příliš byrokratické a zdlouhavé a ani tato nejvyšší setkání nejsou schopná občas dosáhnout požadovaného výsledku. To je způsobeno i tím, že prezident USA má daleko širší pravomoci a prostor pro vyjednávání na rozdíl od předsedy Komise a Rady, kteří jsou stále jen zástupci EU a nemohou si dovolit mluvit přímo za jednotlivé členské státy. Clintonova administrativa vyjadřovala svým postojem náklonnost ke Komisi jako k hlavnímu mluvčímu a to především z toho důvodu, že pravomoci Komise se v průběhu let zvyšovaly a její zájmy byly podobné těm americkým.⁶¹ Byla zde evidentní snaha o vytvoření prospěšných bilaterálních vztahů založených na partnerství. To se změnilo s nástupem G.W. Bushe, kdy ačkoliv obě strany stále usilovaly o tytéž výsledky, politika USA byla více unilaterální a nadřazená.

Součástí summitů jsou i dialogy na ministerské úrovni, kterých se účastní ministři zahraničí nebo hospodářství a zástupci Komise. Tato setkání se obvykle realizují hned po summitech a jejich hlavními aktéry jsou americký ministr zahraničí na jedné straně a ministři zahraničí jednotlivých členských států a Vysoký zmocněnec pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku na straně druhé. Tato setkání mohou ale ad hoc probíhat i v obměněném zastoupení v podobě jiných ministrů. Probírají se zde záležitosti zahraničně-bezpečnostní oblasti.⁶²

⁵⁹ MĚŠŤÁNKOVÁ, Petra. *Institucionální rámec transatlantických vztahů*. [online]. Pf.upol.cz [cit. 16. března 2011]. Dostupné na <<http://www.pf.upol.cz/menu/struktura-pf/katedry/katedra-politologie-a-spolecenskych-ved/transatlanticke-vztahy-eu/>>

⁶⁰ HOWORTH, Jolyon. *A New Institutional Architecture for the Transatlantic Relationship?* [online]. Ifri, červen 2009. [cit. 16. dubna 2011]. Dostupné na <www.ifri.org/files/Europe_visions/EuropeVisions5_Howorth_final.pdf>

⁶¹ GARDNER: *A New Era ...*, s. 12.

⁶² MĚŠŤÁNKOVÁ, Petra. *Institucionální rámec transatlantických vztahů*. [online]. Pf.upol.cz [Cit. 16. března 2011]. Dostupné na <<http://www.pf.upol.cz/menu/struktura-pf/katedry/katedra-politologie-a-spolecenskych-ved/transatlanticke-vztahy-eu/>>

3.4.2. Transvládní úroveň

Tato úroveň byla sestavena z důvodu zahrnout do každodenní spolupráce i nižší úrovně, kterých se netýkají roztržky a problémy nejvyšších představitelů, a kteří mohou mít lepší předpoklady pro přípravu bodů pro vyjednávání. Hlavní aktéři jednání jsou zastoupeni úředníky z ministerstev USA a generálních ředitelství Komise. Hlavním cílem setkání byla úspěšná implementace NTA a příprava bodů jednání pro summitu EU-USA.⁶³

V jejím rámci byla vytvořena skupina státních úředníků označovaná jako Senior Level Group (SLG). Na straně USA ji tvořili náměstci pro obchod, hospodářství a politické záležitosti z ministerstva zahraničí a na straně EU komisaři DG pro vnější vztahy a obchod a zástupci předsednické země pro obchod a zahraničí. Počet generálních ředitelství se postupně rozšiřoval a dnes už zahrnuje např. rozvojovou a humanitární pomoc, vzdělávání nebo životní prostředí. SLG se vyvinula v nejdůležitější přípravný orgán pro summitu a ministry zahraničních věcí. Setkává se jednou nebo dvakrát během každého předsednictví Rady, tedy až čtyřikrát ročně, a to buď v Bruselu, nebo ve Washingtonu. Primární agendou SLG je řešení neustále rostoucích obchodních sporů. Proces rozhodování se tak dostává na úroveň domácích vládních zástupců, kteří vyjednávají se svými protějšky.⁶⁴

Jelikož byla SLG zahlcena přípravou summitů a řešením významných otázek, bylo rozhodnuto o vytvoření pomocného orgánu, který by převzal a předpřipravil část projednávané agendy SLG. Toto uskupení se nazývá Task Force (TF) a vzniklo v roce 1997. TF je zastoupen vysokými státními úředníky z USA a na druhé straně zástupci Komise, Rady a předsednické země. Task Force předjednává otázky SLG. Ty, jež jsou v jeho kompetenci rozhodování, vyřeší a ty, na které nižší úroveň nestačí, podstoupí SLG. V dnešní době ho můžeme přirovnat k práci Výboru stálých zástupců, COREPERU, který taktéž předjednává záležitosti Rady. Zároveň zajišťuje výměnu informací na operační úrovni. Task Force se schází zhruba osmkrát do roka, tedy dvakrát častěji než jeho nadřízený orgán SLG. Spojené státy uvažovaly dokonce o častějším setkávání TF, nejlépe každý měsíc, a o větším zapojení video konferencí, nicméně tento návrh se nesetkal s velkou odezvou na straně EU.⁶⁵

Do této úrovně spolupráce můžeme zařadit i jiné mechanismy. Jedná se například o Evropské služby pro vnější činnost (EEAS), které přicházejí s iniciativami jak zefektivnit a prohloubit transatlantické partnerství na nižší úrovni. Služba se zabývá vnitřními politikami, které ale mají i vnější aspekty a formuje společnou zahraniční a bezpečnostní politiku.

⁶³ PETERSON. *Review of the ...*, s. 16-20.

⁶⁴ „Tamtéž“ s. 36-37.

⁶⁵ GARDNER: *A New Era ...*, s. 130-140.

V rámci Transatlantického ekonomického partnerství je to tzv. Steering group. Ta zahrnuje aktéry v podobě členů Komise, předsednické země a zástupce amerického ministerstva pro obchod a hospodářství.

3.4.3. Transnacionální úroveň

Cílem je vytvořit transatlantickou veřejnou sféru a získat podporu pro činnosti v rámci transatlantických vztahů. Transnacionální úroveň je zaměřena na čtyři oblasti spolupráce: Transatlantický obchodní dialog (TABD), vědu a technologii, vzdělání a odbornou přípravu a parlamentní vazby. Je zde patrná snaha o zapojení nestátních aktérů do rozhodovacího procesu, v podobě občanů, přes vytvořené občansko-sociální dialogy. Ty mají utužit vzájemné vazby v oblasti obchodu, spotřebitelů nebo životního prostředí. Zároveň je zde snaha o vytvoření Transatlantického dialogu zákonodárců, který má spojit klíčové aktéry legislativy na obou stranách Atlantiku. Dialogy mají pomoci vytvořit skutečnou transatlantickou občanskou společnost, která nebude lhostejná k vzájemné spolupráci a bude ji podporovat a angažovat se v jejím rámci. Po deseti letech od uzavření NTA jsou tyto dialogy hodnoceny jako největší zklamání.⁶⁶

Následující dva z vytvořených občanských dialogů se na transatlantickém poli neprosadily a zanikly krátce po svém založení. Konkrétně se jednalo o dialog životního prostředí a práce. Transatlantický dialog životního prostředí (TAED) vznikl v květnu 1999. V roce 2000 přednesl doporučení americkým a evropským vrcholným představitelům na EU-US summitu v Lisabonu. Tato doporučení se týkala změny a ochrany klimatu, potravin a zemědělství, biotechnologie, obchodu, hrozeb bio-diverzity a chemické politiky.⁶⁷ Následně v tomtéž roce v listopadu po několika schůzkách ukončil svou činnost z důvodu nedostatečného financování ze strany americké vlády.⁶⁸ Navíc bylo poukazováno na skutečnost, že environmentální politika může dosáhnout lepších výsledků, pokud se bude realizovat raději na globální úrovni než na transatlantické. Transatlantický dialog práce (TALD) vznikl v roce 2001 za účelem vylepšení komunikace a spolupráce mezi zástupci pracovních odborů mezinárodních organizací na obou stranách Atlantiku. Potýkal se ale stejně jako TAED s nedostatkem financí a navíc odbory byly více spjaty se svým domácím

⁶⁶ POLLACK, A. Mark. *The New Transatlantic Agenda at Ten: Reflections on an Experiment in International Governance*. [Online]. Wiley Online Library, 16. listopadu 2005. [cit. 18. března 2011]. Dostupné na <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-5965.2005.00601.x/abstract>>

⁶⁷ Transatlantic Environment Dialogue. [online]. Streit Council. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://streitcouncil.org/index.php?page=transatlantic-environment-dialogue-taed>>

⁶⁸ Transatlantic Environment Dialogue Suspended. [online]. Euractiv.com, 23. listopadu 2000. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://www.euractiv.com/en/climate-environment/transatlantic-environment-dialogue-suspended/article-115699>>

prostředím a soustředily se na globální úroveň než na tu transatlantickou. Oba dialogy usoudily, že bude výhodnější využít dostupné finance v celosvětovém měřítku, než jen v tom transatlantickém a záhy po svém založení ukončily svou činnost.⁶⁹

3.5. Dílčí závěr

Jak již bylo zmíněno dříve, formální transatlantická spolupráce byla zahájena již za administrativy prezidenta Bushe staršího, ale k jejímu rozkvětu došlo až za prezidenta Clintona, který byl vysoce nakloněn vzájemným vztahům a vyjadřoval svůj proevropský postoj. Z toho důvodu byly uzavřeny strategické dokumenty, kterými jsou NTA a JAP. Následná administrativa prezidenta G.W. Bushe byla příliš soustředěná a orientovaná na boj s terorismem, alespoň v jeho prvním období, čímž transatlantické vztahy ustoupily do pozadí a byly více méně vlečeny politickými událostmi. V jeho druhém prezidentském období, které už nebylo nuceno zabývat se primárně zahraniční politikou, byla již vyvíjena snaha o udržování a posílení vzájemné spolupráce. „Sám prezident G.W.Bush prohlásil, že pokud budou USA a EU stát při sobě, žádný problém a nepřítel se proti nim nemůže postavit.“⁷⁰

NTA měla signifikantní význam pro transatlantické vztahy. Podařilo se jí účinně zrevidovat institucionální rámec vytvořený již Transatlantickou deklarací a rozšířit stávající mechanismy spolupráce a zahrnout do nich větší množství aktérů. Oproti TAD už tak nepředstavovala setkání pouze na nejvyšší úrovni, ale zapojovala aktéry z mezivládní, transvládní a transnacionální úrovně. Projednávané oblasti zájmu se tak dostaly na nižší úrovně jednání, což vedlo k rychlejšímu a efektivnějšímu rozhodovacímu procesu. NTA zahrnovala široký rozsah oblastí, přes společnou bezpečnostní a zahraniční politiku, přes rozvojovou pomoc až k životnímu prostředí a vzdělávání. Při takovém množství oblastí, kterými se transatlantické vztahy zabývají, ale není možné vyhnout se duplicitě projednávaných záležitostí. Právě proto je důležité členění na více úrovní vládnutí, které zajistí k projednávaným záležitostem příslušné aktéry.

⁶⁹ POLLACK, SHAFFER. *Transatlantic Governance in ...*, s. 39.

⁷⁰ EU-US summit. [online]. EU Delegation of the EC to the USA, 25. června 2003. [cit. 22. března 2011]. Dostupné na <<http://www.eurunion.org/partner/summit/Summit0306/ProdiPrConf.htm>>

4. Transnacionální vládnutí

Následující kapitola se pokusí hlouběji charakterizovat občanské dialogy, které byly vytvořeny na základě NTA. Konkrétně se bude jednat o obchodní dialog, dialog zákonodárců a dialog spotřebitelů. Tyto tři dialogy jako jediné dokázaly udržet svou existenci a nadále se snaží přispívat k rozvoji transatlantických vztahů. Mým cílem je popsat jejich mechanismy spolupráce a vyzdvihnout hlavní aktéry.

4.1. Transatlantický obchodní dialog

Největšího úspěchu na transnacionální úrovni zaznamenal TABD. Jak již bylo zmíněno dříve, TABD je složen z aktérů, které představují velké, ale i malé a střední firmy na obou stranách Atlantiku, které vyjednávají a lobují o své zájmy jak v Bruselu, tak ve Washingtonu. Jejich pro-aktivní přístup je dán především jejich investicemi na druhé straně Atlantiku a snahou profitovat. Právě kvůli faktu, že obě strany jsou zastupovány soukromými osobami, jejichž hlavním motivem je osobní prospěch a zisk, dochází obzvláště v hlavních průmyslových odvětvích k nesouladu a rozdílným názorům. Struktura TABD je zastoupena předsedou za EU a USA a výkonnou radou, kterou tvoří 34 výkonných ředitelů firem, které se podílejí na transatlantických vztazích (např. Coca Cola, Microsoft, Airbus, Audi AG, aj.).⁷¹

Cílem TABD je s pomocí vlád a řídicích orgánů vytvořit legislativu, která je ve svém důsledku transatlantická nebo i globální. V rámci TABD probíhají různé úrovně jednání. Na mezivládní úrovni jsou to schůzky výkonných ředitelů (CEO), které se konají dvakrát do roka. První se pořádá ve švýcarském městě Davos na konci ledna, kde se identifikují prioritní oblasti vzájemné spolupráce a druhá se koná současně se summitu EU-USA, které probíhají střídavě v EU a USA na konci června.⁷² Zastoupena je zde i transnárodní úroveň, kde každý rok probíhají konference TABD. Aktéry na těchto konferencích představují vedoucí úředníci amerických řídicích agentur se svými evropskými protějšky a ředitelé významných amerických společností. Společně projednávají regulace, kterým čelí transatlantický trh a řeší procedurální potíže. První schůzka výkonných ředitelů se uskutečnila 10. listopadu 1995 ve španělském městě Seville. Schůzka zaznamenala obrovský úspěch a dobrá vůle účastníků obou stran byla až překvapující. Obě strany, reprezentované společností Xerox a Ford na straně USA a BASF a Goldman Sachs International na straně EU, se shodly na více

⁷¹ Membership. [online]. TABD.com. [cit. 20. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.tabd.com/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=5&Itemid=7>

⁷² PETERSON. *Review of the Framework ...*, s. 54.

než 70 doporučení, které byly později prezentovány vládním zástupcům EU a USA.⁷³ TABD zahrnuje i transnacionální úroveň. Ta je složená z výborů, které jsou například součástí poradního orgánu TEC. TABD je tak typickým příkladem využívání jednotlivých úrovní vládnutí tak, jak to zavedla NTA a prokazuje jejich efektivitu v praxi.

TABD svým jednáním prokázal svou schopnost doručit konkrétní výsledky a tím podložit význam své existence. Přibližně 60% jeho doporučení byla o měsíc později zakomponována do NTA.⁷⁴ Původní představitelé TABD, kteří byli především z britských a německých firem, začali postupně rozšiřovat síť svých členů a zároveň propagovat TABD u ostatních evropských a amerických obchodních komunit. V USA navazovali zástupci TABD spolupráci s klíčovými výbory v Kongresu a v EU zase s jednotlivými členskými státy a Evropským parlamentem. Dnes TABD spolu předsedají obchodní lídři, kterými jsou za USA Kathryn Hauser a za EU Jeffries Briginshaw.⁷⁵ Ti se také účastní summitů EU-USA, kde se setkávají na 15 min. s prezidenty a poté vyjednávají s ostatními vysoce představenými úředníky.⁷⁶

Pracovní skupiny, které byly založeny na počátku TABD, byly rozpuštěny a nahrazeny výbory. Bruselské výbory jsou zastoupeny aktéry v podobě zástupců amerických a evropských společností na rozdíl od Washingtonských výborů, kde aktéry představují jen americké společnosti. I přes svou úspěšnou současnou pozici, kterou si TABD postupně získal, hrozilo v jednu dobu (2003-2004) jeho ukončení. Zástupci TABD měli totiž dojem, že veškeré benefity, které bylo možno získat, byly již ztraceny a že reformy, které vyžadovali, byly vládami odmítány. Navíc čelil TABD potížím při obsazování pozic při rotujícím předsednictví každého půl roku. TABD byl revitalizován a znovu obnoven na summitu v Davosu v roce 2004.⁷⁷

TABD se podařilo za svou historii dosáhnout nemalých úspěchů, mezi které patří i podepsání EU-US Dohody o vzájemném uznávání z roku 1997 (Mutual Recognition Agreement). Uzavřít tuho dohodu trvalo pět let a významně k tomu přispěli právě ředitelé asi 100 evropských a amerických společností, kteří převzali iniciativu do svých rukou. MRA je typický příklad toho, že vzájemná spolupráce může vést k významným výsledkům.⁷⁸ I přes to

⁷³ DEVEREAUX, Charan, LAWRENCE, Z. Robert, WATKINS, Michael. *Case Studies in US Trade Negotiations: Resolving Disputes*. 2. vydání. Washington: Institute for International Economics, 2006. s. 323.

⁷⁴ GARDNER: *A New Era ...*, s. 15-25.

⁷⁵ Transatlantic Business Dialogue. [online]. TABD.com. [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <<http://www.tabd.com/>>

⁷⁶ PETERSON. *Review of the Framework ...*, s. 54.

⁷⁷ Transatlantic Business Dialogue. [online]. TABD.com. [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <<http://www.tabd.com/>>

⁷⁸ POLLACK, SHAFFER. *Transatlantic Governance in ...*, s. 215.

čelí kritice nejvyšších představitelů, že se věnuje spíše tématům, kde převažuje všeobecný konsenzus a není zde těžké dosáhnout shody, a vyhýbá se oblastem, které skutečně brání transatlantickému obchodu a které vyžadují daleko důraznější přístup a vyšší míru kooperace.⁷⁹

Mezi úspěchy, které TABD doposud zaznamenal, patří např. vytvoření společné strategie EU-USA proti padělání zaměřené na posílení ochrany práv duševního vlastnictví ve třetích zemích. Ta byla přijata na summitu ve Vídni v roce 2006 za velké podpory průmyslových odvětví, které odhadnuly, že problém s paděláním a pirátstvím dosahuje výše až €360 bilionů ročně. Americké i evropské trhy jsou zaplaveny přílivem padělaného zboží ze třetích zemí. To ohrožuje bezpečnost spotřebitelů a především pak konkurenceschopnost firem.⁸⁰ Dále to bylo schválení návrhu na sblížení účetních standardů v USA a EU či vytvoření každoročních EU-USA ekonomických ministerských mítinků, které mají doplnit pořádané roční summity.

Úspěch TABD spočívá i v tom, že zavedený mechanismus spolupráce mu umožňuje udržovat oboustranně výhodný vztah s jednotlivými vládami, na kterém vlastně celý dialog stojí. Pro TABD je životně důležité, aby měl přístup k vládním zástupcům, neboť to zajišťuje angažovanost obchodních členů, kteří se sami následně stávají hnací silou celého procesu a zajišťují efektivnost a trvání TABD. Zástupci firem v TABD poskytují důležité informace a doporučení vládním úředníkům a ti si na oplátku cení odborné kvalifikace těchto firem získané v každodenním transatlantickém obchodu při zadávání zakázek. Mimoto, vládní úředníci potřebují pochopit problémy, které ohrožují obchodní spolupráci, aby následně mohli přijmout adekvátní legislativu. Nejvyšší aktéři TABD na mezivládní úrovni se osobně setkávají dvakrát ročně s vrcholnými politickými představiteli EU a USA, aby mohli probrat obchodní záležitosti a navrhnout doporučení pro společné akce. Přínosem TABD je, že představuje iniciativu soukromé a veřejné sféry dohromady, která je vedena ze zdola nahoru a tudíž tlačena skutečnými zájmy a palčivými problémy. Výhodou TABD, na rozdíl od jiných transatlantických sdružení je, že se jedná o čtyřstranné fórum. Opět je zde vidět víceúrovňové vládnutí, neboť obchodní lídři se setkávají s vládními představiteli a nedochází pouze k uskupení typu vláda-vláda. Aktéři TABD jsou americké a evropské firmy, jež dominují nejen transatlantickému, ale i světovému trhu a proto mechanismy dokázaly poskytnout hodnotné podněty i ve světovém obchodu. Za 13 let své existence se z TABD stal transatlantický

⁷⁹ POLLACK, SHAFFER. *Transatlantic Governance in ...*, s. 214.

⁸⁰ Press Release: *Industry welcomes new EU-US joint strategy to fight sparing global trade in counterfeit and pirate goods*. [online]. EU, Delegation of EC to the USA, 20. června 2006. [cit. 11. dubna 2011]. Dostupné na <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/june/tradoc_129025.pdf>

obchodní orgán s výkonnými a administrativními řediteli na plný úvazek a pobočkami na obou stranách Atlantiku.⁸¹

TABD se snaží přispívat k ekonomickému růstu a vytváření pracovních míst na obou stranách Atlantiku a bezbariérovému transatlantickému trhu, který zajistí volný pohyb zboží, kapitálu a lidí. TABD věří, že oba partneři mohou povýšit vzájemnou spolupráci na vyšší úroveň, pokud se jim podaří udržet dobré klima pro investice, pracovat na vytvoření transatlantického finančního trhu, zlepšit spolupráci v oblasti regulace, posílit bezpečnost a bojovat proti padělání a pirátství.⁸²

Vztahy mezi EU a USA byly vždy založeny na vzájemném porozumění a efektivní spolupráci. Výsledky jejich spolupráce to jenom potvrzují. TABD, jenž představuje spolupráci obchodních firem, je úzce spojen i s vytvořením Transatlantického ekonomického partnerství (TEP). To vzniklo v roce 1998 na summitu v Londýně z důvodu posílení a zefektivnění spolupráce v oblasti obchodu. Ekonomické vztahy EU-USA představují jednu pětinu světového obchodu se zbožím, jednu třetinu obchodu se službami a zároveň jsou největšími příjemci přímých zahraničních investic.⁸³ Takovéto rozsáhlé vztahy vyžadují institucionální zajištění a efektivní mechanismy spolupráce. Vytvoření TEP ale nepřineslo očekávané výsledky, neboť ve své podstatě se jednalo opět o vágní dokument, který nestanovil žádné specifické akce. Jeho přínosem ale bylo, že nutil obě strany k projednávání více témat na summitech a tím i k více výstupům, což může toto partnerství posunout dopředu.⁸⁴ Z iniciativy TEP došlo na summitu EU-USA v závěru dubna 2007 k podpisu Rámce pro rozvoj transatlantické ekonomické integrace, který založil nový orgán TEC (Transatlantická ekonomická rada). Na jeho uzavření se podílel tlak investorů a společností z EU i USA, které se soustavně snaží o uvolňování pravidel obchodu a liberalizaci hospodářských vztahů. Teoreticky vzato, by se TEC měl zabývat oblastmi, které by mohly vyvolat překážky v transatlantickém obchodu, prodiskutovat je na svých jednáních a dohodnout se na jejich úpravě ještě předtím, než se tak stane. Za tímto účelem byly představeny vzájemné diskuze a výměny pracovníků. Navíc v rámci TEC byla vytvořena tzv.

⁸¹ Evaluation of the Transatlantic Dialogue. [online]. Ec.europa.eu, červen 2004. [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/enterprise/dg/files/evaluation/teec_tabd_executive_summary_280704_en.pdf>

⁸² Key Issues. [online]. TABD.com [cit. 16. dubna 2011]. Dostupné na <http://tabd.com/index.php?option=com_content&view=article&id=28&Itemid=3>

⁸³ United States. [online]. EC, Trade, 13. ledna 2011. [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/united-states/index_en.htm>

⁸⁴ FROST, L. Ellen. *The Transatlantic Economic Partnership*. [online]. Peterson Institute for International Economics, září 1998. [cit. 3. března 2011]. Dostupné na <<http://www.iie.com/publications/pb/pb.cfm?ResearchID=85>>

poradní skupina, která měla určovat priority transatlantické integrace a spolupracovat s ostatními občanskými dialogy jako je TABD, TLD nebo TACD.⁸⁵

4.2. Transatlantický dialog zákonodárců

Transatlantický dialog zákonodárců (TLD) byl vytvořen v roce 1999 a to především, aby posílil význam a roli zákonodárců, tedy jedny z hlavních aktérů transatlantické spolupráce. TLD prakticky vznikl z parlamentních výměn mezi oběma zeměmi a jejich následným přejmenováním. První takováto výměna se uskutečnila v roce 1972, kdy první skupina zástupců parlamentu odcestovala do Bruselu za účelem vzájemného poznání a výměny informací. Mechanismus parlamentních návštěv tak probíhá od té doby dvakrát ročně, jednou v USA a jednou v EU.⁸⁶ Již samotná NTA navrhovala posílení parlamentních vazeb jak na straně amerického Kongresu, tak Evropského parlamentu. Nicméně i přesto se jejich zapojení setkává s rozdílnými názory. Zastánci takového zapojení argumentují možnostmi zákonodárců posunout vzájemné vztahy k větší pozornosti národních parlamentů a získat jejich podporu. Odpůrci se zase obávají autonomie amerického regulačního procesu. Domnívají se, že Kongres ani Parlament nemají právo zabývat se navrhovanými regulačními změnami, které by měly dopad na transatlantické vztahy. V poslední době je ale patrná změna v přístupu obou skupin, které už nebojují o samotné zapojení zákonodárců, ale spíše v jakých případech je zapojovat.⁸⁷

Aktéry TLD jsou zástupci Evropského parlamentu a členové Sněmovny reprezentantů USA. Pro tyto aktéry je vytvořen mechanismus spolupráce zahrnující pravidelné setkání dvakrát do roka a telekonference pořádané na určené téma vzájemného zájmu. V EU jsou na začátku parlamentního období zvoleny meziparlamentní delegace, které jsou následně obsazovány členy politických skupin. V rámci transatlantických vztahů zde vystupuje Delegace pro vztahy s USA (D-US), která se skládá z 53 členů. Ta se pravidelně schází a projednává zájmy transatlantické spolupráce a nadcházející schůzky TLD.⁸⁸ Roční schůzky TLD nejsou nijak početně omezeny a bývají zastoupeny i více než 20 poslanci EP. Na straně

⁸⁵ International Affairs: EU-USA – Transatlantic Economic Council. [online]. EC, Enterprise and Industry, 22. února 2011. [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné na <<http://ec.europa.eu/enterprise/policies/international/cooperating-governments/usa/transatlantic-economic-council/>>

⁸⁶ AHEARN, J. Raymond, MORELLI, Vincent. *Transatlantic Regulatory Cooperation: A possible role for Congress*. [online]. Congressional Research Service, 25. srpna 2009. [cit. 16. března 2011]. Dostupné na <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34735.pdf>>

⁸⁷ „Tamtéž“

⁸⁸ ARCHICK, Kristin, MORELLI, Vincent. *The U.S. Congress and the European Parliament: Evolving Transatlantic Legislative Cooperation*. [online]. Congressional Research Center, 30. prosince 2010. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41552.pdf>>

USA členové pochází ze Sněmovny reprezentantů a jsou vybíráni v závislosti na projednávané politice. Jejich struktura není formálně ustanovena, a tudíž není určen přesný počet zástupců ani jejich předseda. Zajímavá je i skutečnost, že členové Kongresu jsou jmenováni na konkrétní období, zatímco američtí zástupci TLD na neurčito. Účast členů v TLD je tak neurčitá a nepravidelná. Nestálost členů může být považována za překážku ve vzájemném vyjednávání, neboť to se praktikuje lépe, když se obě strany dlouhodobě znají a ví, s kým jednají. Tyto schůzky zároveň postrádají klíčové představitele legislativy, kteří navrhuji a přijímají právní předpisy týkající se transatlantické spolupráce a tím ztrácí na významu. Zatímco v EU jsou do spolupráce zahrnutí poslanci napříč parlamentním spektrem politických výborů, v USA jsou to jen reprezentanti sněmovny. Senátoři jsou naprosto vyloučeni, i když hrají v legislativním procesu ne méně důležitou roli. Oni sami nemají o TLD téměř žádné znalosti a projevují o ní malý zájem.⁸⁹

Vzhledem k této struktuře existují obavy, že TLD nebude schopné zaujmout větší pozornost v transatlantických vztazích. Navíc nestrukturovanost účasti amerických zástupců neumožňuje navázat mezi zákonodárci osobní vztahy, které jsou nezbytné k otevřené komunikaci. Samotní poslanci EP jsou zklamáni tím, že často neví s kým na americké straně jednat a vzájemné schůzky jim neposkytují kontakty, které by očekávali. Přitom samotná NTA ve svém textu zmiňuje důležitost výměn zákonodárců. Je tak zajímavým paradoxem, že ačkoliv v transatlantických vztazích je to USA, kdo si stěžuje na nesourodost jednotného hlasu EU, v rámci TLD na transnacionální úrovni, je to přesně opačný případ, neboť nejednotně vystupuje Sněmovna reprezentantů.

Samotná existence TLD, natož pak její funkce, zůstávají americké i evropské veřejnosti téměř neznámé. Já se však domnívám, že právě vytvoření TEC tento stav zlepšilo. TEC totiž požádal v roce 2007 TLD, aby se stal součástí jeho poradního orgánu. Rámec, který založil TEC, ji totiž uložil, že musí vytvořit poradní orgán, který se bude skládat ze současných transatlantických občanských dialogů (TABD, TLD, TACD) a provázat tak vytvořené mechanismy na transnacionální úrovni. TEC se tak svým rozhodnutím pro zapojení TLD zasloužil o jeho propagaci v rámci vzájemných vztahů. Pro toto rozhodnutí měl TEC racionální důvod. Domníval se totiž, že výraznější změny ve vzájemných obchodních vztazích a integraci mohou být dosaženy jen za přispění zákonodárců obou stran. Ačkoliv však došlo k zviditelnění TLD v evropských očích, v USA zůstal i nadále v pozadí. TLD taktéž čelil obavám, zda bude schopný zastat tuto poradní funkci pro TEC, neboť doteď se zabýval

⁸⁹ PETERSON. *Review of the Framework ...*, s. 56-58.

primárně zahraniční politikou a oblast obchodu a regulačních opatření byla mimo jeho působnost.⁹⁰

TLD nabývá na významnosti i v souvislosti s posílením pravomocí jeho aktérů na straně EP. Evropský parlament se na základě Lisabonské smlouvy z roku 2009 stává daleko aktivnějším hráčem ve vzájemných vztazích a tím pádem i v TLD. V roce 2010 si otevřel styčnou kancelář (European Parliament Liaison Office) přímo ve Washingtonu, která má EP informovat o legislativním vývoji v Kongresu a naopak Kongresu přiblížit situaci v Bruselu.⁹¹ Při svém založení měla pět zaměstnanců v podobě tří odborníků a dvou administrativních pracovníků, nicméně s výhledem na rozšíření jejich počtu na deset, okolo roku 2010.⁹² EP posílil mechanismus jednání na své straně tím, že zavedl, aby každý parlamentní výbor jmenoval tzv. TLD administrátora, který je styčným bodem mezi výbory a TLD a zároveň i informátorem pro výbory na straně USA. USA vždy vyjednávaly ve vzájemných vztazích s Komisí a neuvědomovaly si plně důležitost EP v rozhodovacím procesu. Tak se to stalo například po dlouhém vyjednávání ohledně dohody SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication). Ta měla umožnit přístup USA k finančním údajům Evropanů v boji proti terorismu. EP tuto dohodu zpočátku odmítl a až po několika vyjednáváních zaručujících větší ochranu soukromých dat ji přijal.⁹³ Je možné tvrdit, že kdyby byla spolupráce mezi EP a Kongresem více posílena před samotným schválením této dohody, nemuselo by dojít k jejímu odmítnutí. Je ale možno argumentovat, že by ani to k ničemu nevedlo, neboť zatímco EP měl v tomto případě legislativní pravomoc, tak Kongres ji postrádal. Jednalo se totiž o záležitost exekutivy, do které neměl právo zasahovat.

V této souvislosti je uvažováno o zavedení určitého včasného varování před přijetím legislativy kteroukoliv ze stran, která by mohla ovlivnit vzájemné vztahy, obzvláště pak ty obchodní. Konzultace před přijetím legislativního opatření např. v oblasti globálních výzev se jeví jako nezbytné, neboť přijetí zákona, který na jedné straně Atlantiku pomůže, ale na druhé může ohrozit, je značně kontraproduktivní. Zastánci větší spolupráce se domnívají, že k posílení vzájemných vztahů by došlo posílením již zavedeného mechanismu pravidelných

⁹⁰ AHEARN, J. Raymond, MORELLI, Vincent. *Transatlantic Regulatory Cooperation: A possible role for Congress*. [online]. Congressional Research Service, 25. srpna 2009. [cit. 16. března 2011]. Dostupné na <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34735.pdf>>

⁹¹ European Parliament Liaison Office with US Congress. [online]. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/us/view/en/home.html>>

⁹² ARCHICK, Kristin, MORELLI, Vincent. *The U.S. Congress and the European Parliament: Evolving Transatlantic Legislative Cooperation*. [online]. Congressional Research Center, 30. prosince 2010. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41552.pdf>>

⁹³ VOGEL, Toby. *EU, US sign SWIFT Agreement*. [online]. EuropeanVoice.com, 28. června 2010. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://www.europeanvoice.com/article/2010/06/eu-us-sign-swift-agreement/68367.aspx>>

výměn zákonodárců nebo jak někteří naznačují, i otevřením americké styčné kanceláře v Bruselu, která by tak konkurovala té ve Washingtonu.⁹⁴ Kongres však zatím neprojevil přílišnou iniciativu a zájem k její implementaci. Naopak kritici zase uvádějí, že jak EP, tak Kongres jsou dvě neslučitelná tělesa, kde není nutná jejich větší provázanost, neboť by to stejně k ničemu nepřispělo. Povaha transatlantických vztahů není nijak jednoduchá, neboť komplexnost jednotlivých politik, početnost agentur a institucí zapojených do těchto vazeb, snižuje možnost reformy a tím i výrazného posunu. Zároveň dodávají, že TLD je nedostatečně transparentní a malé zapojení zákonodárců způsobuje jeho postupný úpadek. Navíc nedosáhl očekávaných výsledků, jelikož se jej účastní zákonodárci, kteří nejsou kompetentní rozhodovat v potřebných otázkách.⁹⁵

4.3. Transatlantický dialog spotřebitelů

Transatlantický dialog spotřebitelů (TACD) byl založen v září 1998 jako fórum spotřebitelských sdružení v USA a EU, které společně vytváří doporučení v oblasti spotřebitelské politiky, které pak prezentuje rozhodujícím orgánům EU a USA. Transatlantické vztahy tak byly rozšířeny o další aktéry z oblasti veřejné společnosti, jejichž cílem je zajistit ochranu spotřebitelů na obou stranách Atlantiku. Dnes shromažďuje 77 spotřebitelských sdružení, konkrétně z USA (27), z EU (50) a tři pozorovatele, dva z Kanady a jednoho z Austrálie. Aby TACD nepředstavoval pouhé konzultace bez větších výstupů, byla ustanovena struktura, která je rozdělena na organizační výbor, výbory oblastí, taktické uskupení a sekretariát. Jeho hlavním cílem je přispět k politickým vyjednáváním a dohodám na straně EU a USA, stejně tak jako posílit roli spotřebitelů na mezinárodní úrovni.

Mechanismy TACD spočívají v setkáních jeho představitelů, která probíhají každoročně. Místa pořádání těchto schůzek se střídají mezi Bruselem a Washingtonem.⁹⁶ Zatím poslední, 11. mítink TACD proběhl v dubnu 2010 ve Washingtonu D.C. Účastnily se ho sdružení spotřebitelů a zástupci americké vlády a Evropské komise. Projednávaly se zde otázky finančních služeb, bezpečnosti potravin a správné výživy, nanotechnologií a duševního

⁹⁴ The state of transatlantic relations in the aftermath of the US elections. [online]. Official Journal of the European Union, 26. března 2009. [cit. 16. března 2011]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:117E:0198:0206:EN:PDF>>

⁹⁵ HOWORTH, Jolyon. *A New Institutional Architecture for the Transatlantic Relationship?* [online]. Ifri.org, červen 2009. [cit. 4. března 2011]. Dostupné na <http://www.ifri.org/files/Europe_visions/EuropeVisions5_Howorth_final.pdf>

⁹⁶ Transatlantic Consumer Dialogue. [online]. TACD.org. [cit. 3. března 2011]. Dostupné na <http://tacd.org/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1>

vlastnictví.⁹⁷ Mimo těchto osobních setkání probíhají i online konzultace, které je doplňují. Dále v konzultacích a vydávání stanovisek a doporučení na potraviny, informační společnost, duševní vlastnictví či obchodní záležitosti, které zasílá americkým a evropským vládním agenturám. Mezi ty patří i rezoluce na sociální sítě a ochranu dat uživatelů, kteří jsou na nich zaregistrovaní, na ochranu autorských práv nebo informační účely etiket na potravinách. Zároveň je TACD společně s TABD a TLD členem poradní skupiny Transatlantické ekonomické rady. Podává ji doporučení v oblastech, které se týkají spotřebitelů a jejich ochrany.

Z uvedeného je zřejmé, že TACD už nepropojuje všechny úrovně vládnutí tak, jak je tomu v případě TABD. TACD operuje čistě na transnacionální úrovni v součinnosti s ostatními občanskými dialogy a vládními agenturami. Postrádá zastoupení na mezivládní úrovni, které by mu zajistilo větší zapojení v rozhodovacím procesu. Ačkoliv je TACD fungující těleso, nepodařilo se mu proniknout do nejvyšší politiky a ovlivnit klíčové aktéry v rozhodování tak, jako to dokázal TABD. Důvod různé míry úspěchu obou dialogů můžeme spatřovat v následujících skutečnostech. Většina spotřebitelských sdružení jsou malé firmy s omezenými finančními i lidskými zdroji, které soustředí svou činnost spíše na národní úroveň na rozdíl od velkých mezinárodních společností, které jsou sdruženy v rámci TABD. Co se týče politického vlivu, TACD vzhledem ke své oblasti zájmu, kterou je ochrana spotřebitelů, udržuje kontakty hlavně s ministerstvem zemědělství, kdežto TABD jako zastupující orgán obchodních společností, komunikuje především s ministerstvem obchodu, vnitra či dokonce Bílým domem. I přesto ale TACD významně přispívá k rozvoji spolupráce a ochraně práv spotřebitelů. To dokazuje i známý případ Passenger Name Record, který byl oblastí vyjednávání mezi USA a Evropským parlamentem. Již po prvním přijetí této dohody TACD doporučoval oběma stranám, aby od ní bylo upuštěno a byla přijata opatření, která více posílí ochranu údajů evropských cestujících letících do USA před jejich využitím americkou bezpečností. Jeho doporučení byla vzata v potaz a vyústila v odmítnutí původního návrhu a jeho následné přepracování na důraz Evropského parlamentu.⁹⁸

4.4. Iniciativy EU

EU se snaží zintenzivnit transatlantickou spolupráci na transnacionální úrovni a za tímto účelem vyvíjí iniciativy k jejímu dosažení. Takovouto iniciativou může být i nový

⁹⁷ 11th Annual Meeting. [online]. TACD.org, 27. dubna 2010. [cit. 3. března 2011]. Dostupné na <http://tacd.org/index.php?option=com_content&task=view&id=156&Itemid=144>

⁹⁸ TACD 2004 Recommendations Report. [online]. TACD.org, červen 2004. [cit. 18. dubna 2011]. Dostupné na <http://tacd.org/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=79&Itemid=>

orgán, Evropská služba pro vnější činnost (EEAS). Tento orgán vznikl v reakci na přijetí Lisabonské smlouvy v roce 2009 a nyní mu předsedá C. Ashton. Jeho hlavním cílem je formování zahraniční a bezpečnostní politiky, ale zabývá se i oblastmi, které EU sdílí s třetími zeměmi. V roce 2010 tak vyhlásil výzvu s názvem „Transatlantické občansko-společenské dialogy EU-USA“. Tato výzva měla za úkol posílit transatlantické vazby především se zaměřením na vzájemné občanské dialogy, podpořit jejich propagaci a zahrnout do nich více aktérů z řad široké veřejnosti. Výzva se zaměřila na 5 prioritních oblastí:

- Transatlantický environmentální dialog;
- Makroekonomický dialog;
- Pokračování ve spotřebitelském dialogu;
- Dialog veřejného zdraví;
- Dialog rozvojové a humanitární pomoci.⁹⁹

Cílem těchto dialogů je získat a zapojit nové aktéry do vzájemné spolupráce a zaměřit se na oblast propagace a diseminace na obou stranách Atlantiku. Jedná se zatím ale pouze o iniciativu, která není dosud etablovaná.

4.5. Dílčí závěr

Na základě výše uvedeného můžeme konstatovat, že transatlantické občanské dialogy zavedly nové mechanismy spolupráce a zapojily aktéry jak z veřejné, tak i soukromé sféry, čímž přispěly k posílení vzájemných vztahů. Originální myšlenkou pro zapojení soukromé sféry, bylo umožnit občanům více se zapojit do transatlantické spolupráce a společně ovlivnit rozhodovací proces ve svůj prospěch. Navázáním partnerství se svými protějšky na druhé straně Atlantiku umožňuje aktérům efektivnější sdílení informací a snazší dosažení názoru a rozhodnutí na danou problematiku. Spoluprací jsou tak odbourávány překážky ve vzájemném obchodu, což vede k většímu zapojení široké veřejnosti a navázání partnerství ve více oblastech. Ačkoliv množství vytvořených a fungujících občanských dialogů není adekvátní vzhledem k rozsahu transatlantické spolupráce, podávají základní představu a vzor pro vytvoření nových uskupení.

S tím ale souvisí problém samotné občanské iniciativy. Místo, aby se zástupci občanské společnosti snažili získat pozornost vysokých představitelů svých vlád a chtěli se podílet na utváření spolupráce, odmítají účast v těchto dialozích. Jedná se hlavně o dialog práce a životního prostředí, kde je tento přístup snadno zdůvodnitelný. Občané jsou

⁹⁹Transatlantic Civil Society Dialogues EU-USA. [online]. EEAS.eu. [cit. 24. března 2011]. Dostupné na <http://eeas.europa.eu/us/grants/index_en.htm>

motivováni k účasti v politice, pokud vidí možnost ovlivnění této politiky ve svůj prospěch a získání patřičných výsledků. NTA jim ale neumožnila dosáhnout až k rozhodovacímu procesu a tudíž zamezila možnost cokoliv ovlivnit. Není tedy divu, že tyto zájmové skupiny ustaly ve své činnosti a zaměřily svou pozornost jiným směrem.¹⁰⁰

Myšlenka samotného vytvoření občanských dialogů je dobrá, ale její implementace značně pokulhává. Je to dáno hlavně malým zapojením široké veřejnosti a jejím zájmem o společný vývoj. I v dnešní globální době se aktéři soustředí raději na domácí záležitosti, které jim přinesou okamžitý užitek, než na ty transatlantické, které se projeví až v dlouhodobém horizontu. Mimoto je agenda těchto dialogů přetížená projednávanými záležitostmi, namísto toho, aby zabývala klíčovými strategickými body. Agenda může formou doporučení podnítit ke spolupráci vrcholové představitelů, kteří následně vyvinou snahu k zapojení legislativních zástupců, ale jen stěží dokáže přimět samotné občany, pokud z toho nemají vlastní prospěch.

TABD, TLD a TACD jsou jediné občanské dialogy, kterým se podařilo uchytit se v rámci transatlantické spolupráce. Obchodní dialog TABD bývá považován za ten nejvíce úspěšný, neboť se mu daří ovlivňovat vývoj obchodní politiky zapojením komerčních firem na jedné straně a vládních představitelů na druhé straně při jejich legislativním rozhodování. Vytvořenými mechanismy propojuje mezivládní, transvládní i transnacionální úroveň vládnutí a propojuje aktéry z těchto úrovní se zástupci soukromé sféry. Nicméně i on sám čelil v roce 2004 málem zániku, neboť postrádal očekávanou efektivitu.

TLD nedosáhl sice takového úspěchu jako TABD a je zákonodárci považován jako nedostatečně fungující, ale poskytuje značný potenciál v podobě stáží a výměn zákonodárců, který při společném úsilí obou stran, může vést ke skutečné spolupráci legislativních zástupců za účelem posílení transatlantických vazeb. TACD jako dialog zastupující zájmy spotřebitelů nedosáhne úrovně TABD a TLD, ale jeho přínos spočívá v konzultativní a informační rovině, která je nezbytná k propagaci zájmů a potřeb samotných občanů.

¹⁰⁰ POLLACK. *The New Transatlantic Agenda* ..., s. 916.

5. Doporučení

V této kapitole uvedu své doporučení, které vyplývají z poskytnutých informací v předcházejících kapitolách. Nastíním své návrhy pro efektivní budoucí fungování Nové transatlantické agendy, které vycházejí ze současného stavu a jeho nedostatků. Dále podám doporučení pro jednotlivé občanské dialogy, tedy TABD, TLD a TACD, aby dokázaly lépe využít svůj potenciál a rozšířit svůj přínos pro společnost.

5.1. Nová transatlantická agenda

5.1.1. Dodatek smluvní základ

NTA přinesla velké množství oblastí, na které se chtěla zaměřit a cílů, kterých chtěla dosáhnout. Ve své podstatě se jednalo o ambiciózní projekt, který zahrnoval téměř všechny oblasti společenského zájmu. Narazila ale na skutečnost, že přijmout konečné rozhodnutí nebylo jednoduché, už kvůli záměrům a snahám hlavních aktérů na obou stranách. Ty totiž ne vždy mají stejné zájmy nebo sdílejí stejné postupy jak těchto zájmů dosáhnout. V roce 2005 si Evropská komise nechala zpracovat nezávislou zprávu, která měla zhodnotit dosažení stanovených cílů za desetiletou existenci NTA a navrhnout doporučení do budoucna. Zpráva konstatovala, že spolupráce v oblasti zahraniční politiky se zintenzivnila a cíle s ní související byly dosaženy (střední a východní Evropa, Balkán). Nicméně v oblasti obchodní politiky došla k závěru, že chybí dostatek politické vůle k prosazování cílů a neschopnost stanovit si strategické priority.¹⁰¹ Zájem o NTA po dlouhých letech své existence upadá a její významnost se neustále snižuje.

NTA je svou povahou pouze rámcová dohoda, která není založena na smluvním základě. Z toho vyplývá skutečnost, že cíle v ní stanovené jsou stanoveny bez časového horizontu plnění a bez sankcí v případě jejich nedodržení. To vede k tomu, že probíhají zdoluhavá jednání, která často nevedou ke kýženým výsledkům a neschopnosti shodnout se na relevantních záležitostech nezbytných pro vzájemné vztahy. A pokud se obě strany shodnou, trvá to někdy i několik let, jako tomu bylo v případě dohody o vzájemném uznávání (MRA).¹⁰² Domnívám se tedy, že by bylo vhodné vytvořit nový dokument, který by byl postaven na smluvním základě a obě strany by tak zavazoval ke konkrétním akcím v konkrétním časovém horizontu.

¹⁰¹ Silnější partnerství EU a USA a otevřenější trh pro 21. století. [online]. Komise Evropských společenství, 18. května 2005. [cit. 18. února 2011]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0196:FIN:CS:DOC>>

¹⁰² Příručka pro zavádění směrnic založených na novém přístupu a globálním přístupu. [online]. ÚNMZ.cz. [cit. 18. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.unmz.cz/sborniky_th/14/1409.pdf>

S tím úzce souvisí projednávaná možnost nového dokumentu, který by měl současnou NTA nahradit, nebo ji významným způsobem revidovat, aby tak refletovala výzvy současné doby. NTA byla uzavřena v roce 1995, aby pomohla integraci, poskytla institucionální zázemí a poskytla základ pro závazné dokumenty. Od té doby ale uběhlo již 16 let a cíle stanovené tehdy, již nemusí odpovídat cílům dnešním. Evropský parlament tudíž navrhuje vytvořit novou dohodu, tzv. Dohodu o transatlantickém partnerství, která poskytne více stabilní základ dnešních již dost složitých vztahů a příležitost pro navázání hlubších vztahů a nových kontaktů. Zároveň zastává názor, že vyjednávání o podobě této nové dohody by mělo proběhnout do konce roku 2012.¹⁰³ Jiní, ale zastávají názor, že vytvoření nové dohody je jen snahou jak ještě zvětšit úřední byrokracii a více zformalizovat už tak dost formální mítinky.¹⁰⁴

S přijetím nové dohody, ale mohou vyvstat problémy i z hlediska neochoty členských států EU. Ačkoliv USA vyjednávají primárně s Komisí, odlišné zájmy 27 současných členů by tento proces rozhodně nečinily lehkou záležitostí a samotné vyjednávání o jeho podobě by zbytečně zbrzdilo vzájemné vztahy a na určitou dobu mohlo i pozastavit jejich vývoj. Navíc by do něj byly vkládány přílišné naděje, které pokud by se nepodařilo naplnit, by znamenaly jen velmi malou přidanou hodnotu oproti NTA.

Dle mého názoru by tudíž bylo vhodné vytvořit zcela nový dokument, který by ale transformovat současnou podobu NTA a revidoval ji v potřebných oblastech. Byla by tak zachována institucionální struktura, ale zároveň by došlo k jejímu obohacení o nové mechanismy, které by refletovaly výzvy a problémy současné doby. NTA se musí především soustředit na strategické otázky a doručit jasné a konkrétní výsledky, než aby se zabývala vytvořením naprosto nového rámce spolupráce.

5.1.2. Posílit propagaci

Jsem toho názoru, že obě strany by měly daleko více usilovat o propagaci transatlantického partnerství a dohod s ním souvisejících mezi širokou veřejností. Pořádané každoroční summity sice získávají značnou pozornost médií a tisku, ale samotné občanské dialogy už nikoliv. Úředníci obou stran mají ve větší či menší míře určité povědomí o transatlantických aktivitách, ale široké veřejnosti zůstává toto téma skryté. Je proto vhodné spustit reklamní kampaně, které osloví veřejnost a jednotlivé občany na obou stranách

¹⁰³ EP resolution of 26 March 2009 on the state of transatlantic relations in the aftermath of the US elections. [online]. Evropský Parlament, 26. března 2009. [cit. 18. března 2011]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2009-0193&language=EN>>

¹⁰⁴ BRITTAN, Leon. *A Diet of Brussels: the changing face of Europe*. London: Little, Brown & Company, 2000. s. 162.

Atlantiku. Navíc je potřeba informovat občany o možnostech a způsobech zapojení se do těchto vztahů. Spolupráce se musí uskutečňovat cestou zezdola nahoru, neboť jen takový způsob zajistí angažovanost a zapojení lidí.¹⁰⁵ Cílem musí být přiblížit transatlantické vazby více občanům a dokázat jim vysvětlit přínos takovéto spolupráce nejen pro obě zúčastněné strany, celý svět a jeho budoucí vývoj, ale především pro samotné občany a jejich každodenní život. Jedním ze způsobů, jak zapojit veřejnost do spolupráce, je nabídka výměnných stáží. Ty budou mít za úkol posílit výměny mezi mladými lidmi, vědeckými pracovníky nebo zákonodárci za účelem lepšího poznání země, jazyka a kultury toho druhého partnera.

Nejsou to však jen občané a široká veřejnost, u koho je třeba zvýšit povědomí o NTA. I ve vládních kruzích, které se touto politikou samy zabývají, existuje značná neznalost tohoto dokumentu. Například Bruselem je informovanost o transatlantických vztazích dostatečná, ale vládní zastupitelé na úrovni jednotlivých států často ani nevědí, co NTA znamená, stejně tak jako senátoři v americkém kongresu, kteří se neúčastní ani TLD. Bylo by tudíž vhodné iniciovat informační kampaň jak napříč veřejným spektrem, tak i tím vládním a to na území USA i EU. Tato kampaň by objasnila nejdůležitější charakteristiky spolupráce a institucionální strukturu, na které spočívá. Na straně Spojených států by se kampaň měla zaměřit jednak na veřejnost, zvýšit její povědomí o Evropě a EU a podnítit ji k většímu zapojení a angažovanosti, a zároveň na americký kongres, který vyžaduje větší informovanost i v souvislosti s přijetím Lisabonské smlouvy v roce 2009 a jejich dopadů na transatlantické vztahy.¹⁰⁶

Propagace by kromě transatlantických dialogů měla být zaměřena i na samotnou EU a její strukturu. Reprezentace EU je pro širokou veřejnost stále matoucí kvůli velkému množství institucí a jejich předsedů. Tuto situaci mělo vyřešit jmenování prvního evropského prezidenta, Hermana van Rompuy, který by měl reprezentovat EU navenek. Nicméně jak pro evropskou, tak americkou veřejnost se zatím jedná jen o další jméno, které se ztratí v záplavě těch ostatních.

5.1.3. Ulehčit přetížené agendě

NTA zapojuje prostřednictvím mezivládní, transvládní a transnacionální úrovně do spolupráce všechny účastníky hierarchické struktury (od prezidenta USA až po obyčejné občany v podobě občanských dialogů). Samozřejmě, že NTA výrazně zvětšila okruh oblastí

¹⁰⁵ Toward Transatlantic Partnership: the TPN Cooperation Project Report. [online]. Transatlantic Policy Network. [cit. 16. dubna 2011]. Dostupné na <www.tponline.org/Archive/cooperation.pdf>

¹⁰⁶ ARCHICK, MORELLI. *The US Congress and ...*, s. 2

transatlantické spolupráce a čelí tak kritice zahlcení projednávané agendy, neboť sama tato spolupráce se za poslední desetiletí rozšířila téměř na všechny oblasti společného zájmu. Už se nejedná pouze o obchod a zahraniční bezpečnost, ale i o vzdělávání, vědu, kulturu či životní prostředí.¹⁰⁷

Jednotlivé úrovně setkání jsou tak přetížena agendou a zapojení partneři nejsou schopni stanovit si strategické priority.¹⁰⁸ Doporučuji proto definovat přímou strukturu vzájemných setkávání a institucí vytvořených na základě NTA a stanovit jim příslušnou agendu tak, aby nedocházelo k duplicitě při projednávaných záležitostech. To umožní soustředit se na úzký okruh strategických oblastí a dosáhnout žádaných konkrétních výsledků, na rozdíl od velkého množství teoretických výstupů.

5.1.4. Posílit význam EU-US summitů

Summity představují každoroční setkání předních představitelů obou stran Atlantiku. I přesto, že si stále zachovávají formální strukturu, samotná setkání v průběhu času dost zevšedněla a obsah projednávané agendy degeneroval do všedních záležitostí nestrategického významu. O tom vypovídá i samotný fakt, že už v roce 2000 americká strana snížila počet summitů ze dvou na jeden ročně. I samotný nástup B. Obamy nasvědčoval tomuto vývoji, když odmítl svou účast na summitu pořádaném v květnu 2010, který byl důsledkem toho zrušen. Toto rozhodnutí vyvolalo značnou nevoli a dotčení ze strany evropských státníků, neboť ti o tom nebyli informováni dopředu a dozvěděli se to až z médií. Podle některých odmítl Obama svou účast kvůli neefektivitě a zdoluhavosti těchto mítinků, které nevedou k žádaným, rychlým a strategickým rozhodnutím.¹⁰⁹

Tvrdí se, že summity kladou větší důraz na oficiální protokol než na samotné výsledky. To dokládá i skutečnost, že začínají sérií zahajovacích řečí, které pronese nejdříve předseda Evropské rady, předseda Komise a poté Vysoký zmocněnec pro společnou bezpečnostní a zahraniční politiku. Je tudíž nasnadě, že velkou část summitu zaberou jen projevy osob, u kterých už víte, co můžete očekávat a plýtvá se tak časem, který je nezbytný k projednávání záležitostí vysoké důležitosti. Hodně pozornosti je stále věnováno zavedeným postupům a hierarchické struktuře, raději než konkrétním výsledkům. Summity jsou navíc přetíženy i účastníky, kdy namísto efektivního rozhodování v malé skupině účastníků, je často

¹⁰⁷ PETERSON. *Review of the Framework ...*, s. 10.

¹⁰⁸ HOWORTH, Jolyon. *A New Institutional Architecture for the Transatlantic Relationship?* [online]. Ifri.org, červen 2009. [cit. 4. března 2011]. Dostupné na <http://www.ifri.org/files/Europe_visions/EuropeVisions5_Howorth_final.pdf>

¹⁰⁹ WEAVER, Matthew. *Europe „snubbed“ by Obama summit absence.* [online]. Guardian.co.uk, 2. února 2010. [cit. 5. března 2011]. Dostupné na <<http://www.guardian.co.uk/world/2010/feb/02/europe-obama-summit-snub>>

přítomných i 40 lidí, což znemožňuje dosáhnout rychlého rozhodnutí.¹¹⁰ Pro transatlantickou spolupráci příštího tisíciletí je tudíž nezbytné, aby se tyto summity opět staly schůzkami se strategickým významem, které budou reflektovat významné společenské události. I proto bylo v roce 2010 přijato rozhodnutí, že summity se již nebudou automaticky pořádat každý rok, ale tehdy, když to bude vyžadovat situace.¹¹¹ Pokud se však skutečně podaří setkání zefektivnit a zabírat se důležitými body jednání, mohly by častější schůzky být jen ku prospěchu vzájemné spolupráce.

Evropský parlament je navíc zastáncem myšlenky, aby se americký prezident účastnil aspoň jednoho ze čtyř každoročních setkání Evropské rady, kde jsou zastoupeni nejvyšší představitelé všech 27 členských států a nevyjednával tak primárně jen s Evropskou komisí. Považuje za přínosné využít přítomnosti všech členských států k debatě o globálních výzvách a krocích k jejich adresování. Takováto diskuse by poskytla strategické podněty k dalšímu vývoji nejen transatlantických vztahů, ale i těch globálních.¹¹²

S iniciativou Evropského parlamentu úplně nesouhlasím. Přejde mi jako vhodné řešení nejdříve zefektivnit stávající schůzky v podobě summitů než vyžadovat účast USA na dalších jednáních. Navíc tento krok považuji za snahu Parlamentu zviditelnit se a přispět s daným doporučením k vylepšení své image jako konzultativního orgánu. Přejde mi vhodnější zachovat stávající komunikaci USA s Komisí jako nadnárodním orgánem, který reprezentuje zájmy všech svých členských států. Setkání amerického prezidenta se zástupci Evropské rady bych navrhovala pouze v případě neshody vyjednávání mezi USA a Komisí, aby přispěla k objasnění stanovisek obou stran v konkrétních záležitostech.

5.2. Budování mostů napříč Atlantikem

5.2.1. Doporučení pro TABD

Výhodou TABD je skutečnost, že má stanoven pouze jeden cíl, na který se soustředí celá jeho agenda. Tímto cílem je odstranit obchodní překážky a vytvořit volný transatlantický trh. V tomto úsilí mu pomáhají hlavní aktéři, CEO z nejvýznamnějších firem na obou stranách

¹¹⁰ TITLEY, Gary. *Why Obama Snubbed the EU-US Summit*. [online]. Social Europe Journal, 11. února 2010. [cit. 5. března 2011]. Dostupné na <<http://www.social-europe.eu/2010/02/why-obama-snubbed-the-euus-summit/>>

¹¹¹ POP, Valentina. *EU-US summits to take place „only when necessary“*. [online]. Euobserver.com, 27. března 2010. [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <<http://euobserver.com/9/29782>>

¹¹² HOWORTH: *A New Institutional Architecture ...*, s. 12.

Atlantiku.¹¹³ Pro udržení pozice TABD v transatlantických vztazích doporučuji posílit propagaci tohoto dialogu a zapojit do něj více členů. Když si uvědomíme, že transatlantický trh zaměstnává 14 mil. lidí a tvoří až 60% HDP, je zřejmé, že stále existuje prostor pro podstatné rozšíření členské základny.¹¹⁴ TABD navíc ukazuje, jak je důležitá komunikace mezi veřejnou a soukromou sférou a že proces, který je veden kupředu zájmy obchodníků, je daleko účinnější, neboť dokáže ovlivnit jednání samotné vlády ke svému prospěchu. Velice podstatnou roli zde hraje i trpělivost členů TABD a jejich schopnost vyjednávat. To vychází především z faktu, že soukromá sféra dokáže přijmout rozhodnutí a dosáhnout požadovaného výsledku daleko rychleji než vláda. Na požadovanou úpravu obchodních vztahů tak může čekat několik měsíců až let. Je tudíž vhodné, aby členové TABD dokázali setrvat při svých rozhodnutích a prosazovat je i v dlouhodobém horizontu.

Co se týče účasti TABD v poradní skupině TEC. Poradní skupina využívá znalostí a doporučení všech dostupných občanských dialogů za účelem eliminace obchodních překážek. Bylo by tak vhodné vytvořit konkrétní skupinu v rámci TABD, která bude v poradní skupině zastoupena, a zároveň by se měly zavést pravidelné dialogy, ve kterých tato skupina bude informovat zbytek TABD o projednávaných záležitostech a udržovat kontakty s ostatními dialogy. Součinnost by měla být navázána i s ostatními občanskými dialogy a za tím účelem by se měla formalizovat vzájemná setkání v měsíčních intervalech.¹¹⁵

Vzhledem k postavení, kterého TABD dosáhl, navrhuji, aby sloužil jako poradní orgán pro zbývající nebo nově založené dialogy a poskytl jim tak cenné rady k prosperujícímu fungování. Za tímto účelem by měl být vytvořen mechanismus vzájemné spolupráce mezi dialogy, který bude jasně definovat strukturu jednání a aktéry do nich zapojené.

5.2.2. Doporučení pro TLD

Základním krokem, který je nezbytný pro další jednání, a který tudíž navrhuji na prvním místě, je ustanovit strukturu vzájemných setkání a stanovit oprávněné aktéry vyjednávání na straně USA. Tím se vyřeší otázky Evropského parlamentu, s kým má vlastně v rámci TLD jednat, a americkým aktérům umožní zapojit se formálně do vzájemné spolupráce. S tím souvisí i potřeba jednoznačně stanovit mandát pro členy TLD na americké

¹¹³ Accelerating the Transatlantic Innovation Economy. [online]. TABD, 30. listopadu 2010. [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.tabd.com/index.php?option=com_content&view=article&id=20:accelerating-the-transatlantic-innovation-economy&catid=3:past-events&Itemid=4>

¹¹⁴ United States. [online]. EC, Trade, 13. ledna 2011. [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/united-states/index_en.htm>

¹¹⁵ PETERSON: *Review of the Framework ...*, s. 13.

straně a neslučovat jej s dvouročním mandátem Kongresu. Vhodné by zároveň bylo zapojit do vzájemného vyjednávání obě komory Kongresu, tedy nejen poslance, ale i senátory.

V souvislosti s poradním orgánem v rámci TEC by bylo záhodno vytvořit novou skupinu, která by se soustředila na obchodní záležitosti. Byla by tak poskytnuta šance členům, kteří by o danou oblast projevíli zájem, aby se více zapojili do spolupráce a podpořili tak roli TLD jako poradního orgánu pro TEC.¹¹⁶ Ve spojitosti s navrhovaným vytvořením nové obchodní skupiny a větším zapojením v TEC bude potřeba vytvořit nový mechanismus spolupráce, který k současným dvěma setkáním ročně přidá i další způsoby komunikace v podobě video konferencí nebo vzájemných návštěv a výměn, které by zaručily kontakt během celého roku.

Pracovní stáže považují za nejlepší řešení k prohloubení vztahů mezi hlavními aktéry na obou stranách Atlantiku. Doporučují posílit vysílání zákonodárců z Bruselu do Washingtonu a naopak, kde by se účastníci seznámili s prostředím, navázali důležité osobní kontakty a získali povědomí o pracovních postupech u svých protějšků. Tím by se značně prohloubily vzájemné osobní vztahy nezbytné pro efektivní komunikaci. Pro tyto účely by ale bylo nutné zřídit výměnný program, podobný vzdělávacímu programu ATLANTIS, který by byl hrazen z rozpočtů EU a USA a tyto pobyty financoval. Zároveň by se mohl vytvořit útvar pro tyto dotované pracovní stáže, který by výměny administrativně a organizačně zajišťoval a získával zpětné vazby od účastníků. Aby se vyplatila daná investice do zákonodárců a měla pro transatlantické vztahy přínos, byli by účastníci programu povinni poskytovat tomuto útvaru podporu v podobě propagace či realizace určených aktivit, po dohodnutou dobu po absolvování pracovní stáže.

Evropský parlament by rovněž uvítal snahu USA při založení styčné kanceláře v Bruselu, která by tak následovala příklad EPLO a dokázala využít jeho přínosů pro společné vztahy. EPLO svou přítomnost ve Washingtonu využívá k častějším setkáním s americkým TLD a jeho delegáty. Navíc je stále ve spojení s EP a informuje tak Brusel o legislativních návrzích, které spadají do oblasti společného zájmu.¹¹⁷ Vytvořením kanceláře v Bruselu by se američtí poslanci mohli účastnit denních jednání EP a docílit tak efektivnější komunikace a pravidelných legislativních konzultací. Kongres v této záležitosti ale zatím nevyvíjí dostatečnou iniciativu, je to dáno i tím, že sami členové Kongresu nepovažují v současnosti za nutné konzultovat legislativu s EP. Oponenti navíc namítají, že tento krok by byl finančně

¹¹⁶ ARCHICK, MORELLI: *The U.S. Congress and the ...*, s. 7-9.

¹¹⁷ European Parliament Liaison Office with US Congress. [online]. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/us/view/en/home.html>>

značně náročný, pokud vezmeme v úvahu kanceláře, vybavení a plat zaměstnanců. EP věnuje vzájemným vztahům s Kongresem velký důraz a snaží se je neustále posilovat. To dokládá založení styčné kanceláře ve Washingtonu, jmenování organizátora TLD v každém výboru a snaha o zapojení obou komor Kongresu. Na druhou stranu z projevů USA není vidět přílišné odhodlání pro větší spolupráci. Je tomu především z toho důvodu, že někteří členové Kongresu namítají, že legislativní pravomoci EP a Kongresu jsou na odlišné úrovni a TLD považují jen za občanský dialog, který nemá autoritu na to, aby upravoval transatlantické vztahy.¹¹⁸

5.2.3. Doporučení pro TACD

Transatlantický dialog spotřebitelů představuje významný konzultativní orgán, který zaujímá své místo v transatlantických vztazích. Stejně jako TABD a TLD má dlouholetou historii, za níž poskytnul mnohá cenná doporučení. TACD ale ztrácí na své pozici kvůli nedostatečnému politickému zapojení. Aktéři TACD vydávají stanoviska a doporučení, jež jsou adresována vládním agenturám a taktéž summitům EU-USA. Na druhou stranu ale postrádají osobní schůzky a diskuze s vedoucími vládními zástupci na obou stranách Atlantiku. To se musí změnit, aby TACD dokázal doručit výsledky v podobě přínosu pro spotřebitele. Je proto vhodné pokusit se vytvořit nový mechanismus spolupráce, který by zakotvil tato setkávání na vyšších úrovních a umožnil větší zapojení TACD do rozhodovacího procesu. Zároveň by TACD mohl čerpat z poradní funkce nově vytvořené skupiny v rámci TABD, která by zvýšila jeho efektivitu a přínos pro budoucí vztahy.

TACD v současné době tvoří 20 členských států EU a pět evropských organizací. Domnívám se, že by bylo vhodné, aby se členská základna TACD rozšířila a zapojila tak i zbývajících sedm členů EU. Tím pádem by byla pokryta geograficky celá oblast EU a byly by zohledněny práva spotřebitelů ve všech členských státech.

5.3. Dílčí závěr

Poskytla jsem doporučení jak pro Novou transatlantickou agendu, tak i pro jednotlivé občanské dialogy, které z ní vycházejí. Co se týče NTA má hlavní rada je udělat z ní dokument, který by stál na smluvním základě. Stanovit práva a povinnosti smluvních stran, zavázat se k plnění konkrétních cílů a popřípadě stanovit sankce, pokud jich nebude dosaženo.

¹¹⁸ EU-US legislative cooperation can reach critical mass in 2011. [online]. Euractiv.com, 8. listopadu 2010. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://www.euractiv.com/en/future-eu/eu-us-legislative-cooperation-can-reach-critical-mass-2011-analysis-499518>>

Další doporučení se týká propagace. I přesto, že NTA upravuje většinu vztahů probíhajících mezi EU a USA, je povědomí o její existenci na obou stranách Atlantiku velice nízké. Proto ve svých doporučeních navrhuji zvýšit propagaci NTA, a to jak na vládní, tak i nevládní úrovni. S tím částečně souvisí i snaha samotných poslanců Evropského parlamentu přijmout kompletně nový dokument, který by vzájemné vztahy povýšil na vyšší úroveň. V neposlední řadě je to pak návrh na ulehčení přetížené agendě a s tím související posílení role EU-US summitů, které ztratily ze zřetele strategické priority a jejich jednání se zabývají otázkami nestrategického významu. Ať tak či onak, NTA vnesla do transatlantických vztahů institucionální strukturu, která byla v té době nutností a svým obsahem reflektovala vývoj tehdejší situace a dokázala tak posunout transatlantické vztahy k vyšší spolupráci. Za 16 let působení NTA se ale situace značně změnila, a proto má doporučení vycházet z přesvědčení, že je nutné tento dokument revitalizovat a udělat z něj opět klíčový akt transatlantických vztahů.

Dále jsem poskytla doporučení pro transatlantický dialog obchodu, zákonodárců a spotřebitelů. Pro TABD navrhuji posílit jeho propagaci a zapojit do něj více aktérů. Transatlantické obchodní vztahy představují 40% celkového světového obchodu a tudíž dostatečný prostor pro zapojení daleko více společností do utváření jejich žádoucí podoby. Pro TLD doporučuji jasně definovat aktéry na americké straně a stanovit jim přesnou strukturu jednání. S tím souvisí i snaha zahrnout do TLD i druhou komoru Kongresu, tedy senát, a zvýšit jeho povědomí o samotné existenci a účelu TLD. Zároveň se domnívám, že je vhodné posílit transatlantické výměny zákonodárců a za tímto účelem zřídit orgán, který by je administrativně i organizačně zajišťoval. Co se týče TACD, tomu doporučuji navázat osobní kontakt a spolupráci s vrcholnými představiteli za účelem lepšího zapojení v rozhodovacím procesu. Doposud se jedná totiž primárně o konzultativní orgán, který sice může podat doporučení, ale ta nejsou pro nikoho závazná. Souhrnně doporučuji všem třem občanským dialogům posílit svou propagaci a pracovat nejen na vztazích s vládními aktéry za účelem většího zapojení v rozhodovacím procesu, ale i s těmi nevládními za účelem posílení členské základny.

Závěr

Na začátku této práce jsem se zavázala popsat Novou transatlantickou agendu, její hlavní aktéry a mechanismy spolupráce se zaměřením na transnacionální oblast, což jsem také udělala. V průběhu práce se mi podařilo zodpovědět na stanovené výzkumné otázky a potvrdit si definovanou hypotézu.

Nyní uvedu svou hypotézu a následně předložím skutečnosti, které jsem zjistila a jež vedly k jejímu potvrzení:

Vytvořené mechanismy v podobě občanských dialogů vedly k intenzivnější spolupráci v transatlantických vztazích a většímu zapojení příslušných aktérů.

NTA měla nesporný význam pro upevnění a prohloubení transatlantických vztahů. Před uzavřením NTA neexistovala v transatlantických vztazích žádná formální struktura pro společná setkání nebo jednání. Teprve s přijetím tohoto dokumentu a s vývojem času se utvořila institucionální struktura, která dokázala poskytnout pevný základ vzájemným vztahům. Ta čerpá z víceúrovňové struktury transatlantického vládnutí, které zahrnuje ne jednu, ale hned tři úrovně vládnutí, konkrétně mezivládní, transvládní a transnacionální úroveň. Všechny tyto úrovně jsou vzájemně propojené a vytváří tak spleť systém, v jehož rámci vystupují nejen vládní aktéři v podobě nejvyšších představitelů a ministrů, úředníci v rámci transvládní úrovně, ale i soukromní aktéři v rámci občanských dialogů, kteří jsou všichni zapojeni do vzájemných interakcí.

Má hypotéza se však soustředila pouze na úroveň transnacionálního vládnutí v rámci NTA, konkrétně na občanské dialogy. Ty na základě mé analýzy zintenzivnily transatlantické vztahy a vedly k většímu zapojení příslušných aktérů. Domnívám se, že vytvořené mechanismy v podobě občanských dialogů jsou přínosné a důležité pro transatlantické vztahy, a to i přesto, že jsou mnohými považovány za neúspěch, obzvláště kvůli skutečnosti, že z původních pěti navrhovaných dialogů (práce, životního prostředí, spotřebitelů, obchodu a zákonodárců) se dokázaly uchytit jen tři. Mezi fungující transatlantické dialogy se řadí dialog obchodu, zákonodárců a spotřebitelů. Tyto jediné tři dialogy si dokázaly udržet svou funkčnost a získat pro naplnění svých cílů příslušné aktéry. Každý ze tří výše zmíněných dialogů získal různou míru úspěchu v závislosti na zapojených aktérech a přístupu

k zákonodárcům, potažmo rozhodovacímu procesu. Navíc úspěchu, který byl od nich očekáván, dosáhl v podstatě jen obchodní dialog TABD. Samotná skutečnost, že ale zbývající dialogy nejsou schopné ovlivnit legislativní proces k vlastnímu prospěchu, ještě neznamená, že nejsou přínosné pro vzájemné vztahy. Vytvořené mechanismy zavádějí strukturu spolupráce s vládními zástupci ať už na formální nebo neformální úrovni a umožňují doručení strategických otázek na vyšší úroveň. Ať už je ale úspěch těchto dialogů jakýkoliv, nelze jim upřít prohloubení transatlantických vztahů a odbourání vzájemných překážek spolupráce.

Argumenty potvrzující intenzivnější spolupráci jednotlivých občanských dialogů jsou následující. Obchodní dialog TABD propojuje transatlantické nestátní aktéry (společnosti) se zákonodárci na obou stranách Atlantiku a vede ke konkrétním výsledkům viditelných v přijaté legislativě. Výkonní ředitelé soukromých společností definují strategické priority vycházející z potřeb trhu a ty následně projednávají se zákonodárci na summitech EU-USA. Je jim umožněno prezentovat své zájmy a cíle na té nejvyšší úrovni a podílet se na jejich vyjednávání. Dokážou tak doručit výsledky reflektující potřeby transatlantického trhu, které usnadňují vzájemný obchod pro všechny zúčastněné.

Dialog zákonodárců TLD neprokázal přemíru iniciativy, která by vedla k větší transatlantické spolupráci. Hlavní aktéry tvoří poslanci v EP a členové Sněmovny reprezentantů v USA. Mezi oběma stranami probíhají pravidelné konzultace a ad hoc telekonference. Snahu o více intenzivní spolupráci vytváří především EP, který má stanovenou pevnou institucionální strukturu a pravidla spolupráce. Jeho snaha je viditelná v podobě otevření styčné kanceláře ve Washingtonu a ustanovení delegace, přímo zodpovědné za vyjednávání s USA. Navíc EP přináší podněty jak ještě více zefektivnit vzájemnou spolupráci v podobě zapojení i amerických senátorů nebo vytvoření nového dokumentu NTA, jež by reflektoval současnou situaci transatlantických vztahů. Co ovšem postrádá, je stále zapojení klíčových představitelů legislativy, kteří by byli schopni prosadit svá rozhodnutí.

Dialog spotřebitelů propojuje spotřebitelské organizace na obou stranách Atlantiku za účelem ochrany a prosazování zájmů spotřebitele. Spolupráce je zintenzivněna především množstvím zapojených aktérů, jež se stále rozrůstá. TACD zapojuje čím dál tím více zemí a pokrývá tak geograficky větší území. V rámci EU je zastoupeno 20 členských států a zbývá tak posledních sedm, aby bylo pokrytí EU celkové a ochrana spotřebitelů byla zajištěna.

Intenzivnější spolupráce v transatlantických vztazích je zajištěna i skutečností, že dialogy využívají víceúrovňové struktury vládnutí, která jim umožňuje dosahovat efektivnějších výsledků ve spolupráci se zbývajícími úrovněmi, než by tomu bylo v případě

fungování pouze na transnacionální úrovni. Zapojení aktéři navazují důležité kontakty na obou stranách Atlantiku a přispívají k větší propagaci vzájemných vztahů a liberalizaci světového obchodu nebo ochrany práv spotřebitelů. Domnívám se, že i samotné zapojení občanů a soukromých společností a vyvíjení iniciativ k posílení spolupráce je dostačujícím faktorem konkrétních činů. NTA tedy dokázala přejít od konzultací ke konkrétním výsledkům. Stále ale existuje prostor pro více iniciativy a rozsáhlejší propagaci či možnosti jak zapojit větší množství aktérů. Samotná myšlenka občanských dialogů je položena na racionálním základě, který se jí ale nedaří dostatečně využít, neboť by toho mohla efektivnější spoluprací dosáhnout daleko více, než se jí doposud daří.

Závěrem bych ještě zmínila, že partnerství mezi EU a USA považuji za strategické, neboť dokáže čelit výzvám dnešní doby. Trvalost tohoto partnerství je nezbytným předpokladem k udržení globálních cílů, jako je světový mír, stabilita či demokracie, ale i společných zájmů, jakými jsou ochrana životního prostředí nebo odstranění zbývajících obchodních překážek. Představitelé obou celků si uvědomují nutnost prohlubovat a upevňovat nadále své vzájemné vztahy. Sám předseda Evropské komise José Manuel Barroso při svém projevu 26. března 2010 prohlásil, že Evropa a Spojené státy se ocitly v bodě, kdy je nutné dlouhotrvající partnerství oživit a přizpůsobit ho současné době. Jinak nelze zaručit, že bude fungovat. To, jakým směrem se bude vyvíjet transatlantické partnerství, bude záviset do značné míry na tom, zda bude udržováno z nutnosti nebo ze skutečného zájmu obou partnerů. Důležité je vzít v potaz i rostoucí anti-amerikanismus evropské veřejnosti a nezájem Američanů o prohlubování spolupráce. Častokrát zmiňovaný požadavek Spojených států, aby EU byla zastupována jednotným hlasem, se již daří naplňovat, ale spolupráci to nijak neulehčuje, neboť USA zase na druhou stranu odmítá naslouchat. Transatlantické partnerství je nezbytné, neboť dokáže čelit globálním výzvám dnešní doby. Bude ale vyžadovat hodně politické zdatnosti a ochoty ke kompromisu na obou stranách Atlantiku, aby si zachovalo svou funkčnost a efektivitu.

Abstrakt

Diplomová práce popisuje Novou transatlantickou agendu jako dokument, který představuje významný milník transatlantických vztahů. Charakterizuje její hlavní aktéry a mechanismy spolupráce se zaměřením na transnacionální úroveň. Podává teoretické vymezení konceptu vládnutí a jeho jednotlivých úrovní, konkrétně mezivládní, transvládní a transnacionální. Ty se následně snaží aplikovat na transatlantické vztahy i s popisem zapojených aktérů. Popisuje Transatlantickou deklaraci, která předcházela uzavření samotné Nové transatlantické agendy a uvádí příčiny, které vedly k jejímu vypracování. Přináší detailní popis agendy a jejich jednotlivých obsahových částí. Konkrétně se soustředí na čtvrtou část samotné agendy „budování mostů přes Atlantik“, zastoupenou občanskými dialogy, které byly vytvořeny v rámci navázání vazeb mezi občany. Popisuje jejich mechanismy spolupráce a zapojené aktéry na jednotlivých úrovních vládnutí. Následně podává doporučení jak pro Novou transatlantickou agendu, tak i jednotlivé dialogy za účelem posílení jejich dalšího vývoje a efektivního fungování. Jejím cílem je zjistit, zda vytvořené mechanismy a zapojení aktéři v rámci transnacionální úrovně přispěli k posílení vzájemné spolupráce, což její závěr potvrzuje.

Klíčová slova

Nová transatlantická agenda, transatlantický, dialog, USA, EU, vztahy, partnerství, spolupráce, summit, parlament, prezident, propagace, mechanismus, aktér, vládnutí

Abstract

This thesis describes the New Transatlantic Agenda as a document which represents a significant milestone of transatlantic relations. It characterizes its main participants and mechanisms of cooperation with focus on transnational level of governance. It provides theoretical definition of the concept of governance and its individual levels, specifically the intergovernmental, transgovernmental and transnational. It tries to apply them on the transatlantic relations together with the involved participants. It describes the Transatlantic declaration, which preceded the conclusion of the New transatlantic agenda and states the reasons which led to its creation. It brings a detailed description of the agenda and its individual parts of content. It specifically focuses on its fourth part “building bridges across Atlantic”, represented by the civil dialogues which were created within the people-to-people links. It characterizes their mechanisms of cooperation and involved participants on particular levels of governance. Consequently it provides recommendations not only for the New transatlantic agenda, but for the dialogues as well in order to strengthen their next development and efficient functioning. Its aim is to find out if the created mechanisms and involved participants under the transnational level contributed to the enhanced mutual cooperation which is confirmed in its conclusion.

Key words

New transatlantic agenda, transatlantic, dialogue, USA, EU, relations, partnership, cooperation, summit, parliament, promotion, mechanism, participants, governance

Seznam použitých pramenů a literatury

Primární zdroje

- [1] 11th Annual Meeting. [online]. TACD.org, 27. dubna 2010. [cit. 3. března 2011]. Dostupné na <http://tacd.org/index.php?option=com_content&task=view&id=156&Itemid=144>
- [2] Accelerating the Transatlantic Innovation Economy. [online]. TABD.com, 30. listopadu 2010. [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.tabd.com/index.php?option=com_content&view=article&id=20:accelerating-the-transatlantic-innovation-economy&catid=3:past-events&Itemid=4>
- [3] A closer and deeper a strategic partnership with the USA. [online]. Evropský parlament, 25. února 2009. [cit. 24. března 2011]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20090223IPR50187+0+DOC+XML+V0//EN>>
- [4] Bilateral Cooperation in the Field of Higher Education. [online] EC, EACEA. [cit. 16. března 2011]. Dostupné na <http://eacea.ec.europa.eu/bilateral_cooperation/eu_us/programme/about_eu_usa_en.php>
- [5] Building peace and security through partnership and cooperation – statement by president Clinton, Brussels, Belgium, January 10, 1994. [online]. FindArticles.com, leden 1994. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <http://findarticles.com/p/articles/mi_m1584/is_nSUPP-1_v5/ai_15184071/?tag=content;coll>
- [6] *Charting a transatlantic agenda for the 21st century – Sec. Of State Warren Christopher, June 2, 1995 – Transcript.* [online]. FindArticles.com, 5. června 1995. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <http://findarticles.com/p/articles/mi_m1584/is_n23_v6/ai_17263256/>
- [7] EP resolution of 26 March 2009 on the state of transatlantic relations in the aftermath of the US elections. [online]. Evropský Parlament, 26. března 2009. [cit. 18. března 2011]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2009-0193&language=EN>>
- [8] European Parliament Liaison Office with US Congress. [online]. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/us/view/en/home.html>>
- [9] EU Steps up Academic Cooperation with the USA and Canada. [online]. EUROPA, 10. září 2010. [cit. 21. března 2011]. Dostupné na <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1109&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>
- [10] *EU-US Facts and Figures.* [online]. European Union External Action, 1. března 2011. [cit. 28. března 2010]. Dostupné na <http://www.eurunion.org/eu/index.php?option=com_content&task=view&id=1746&Itemid=9>

- [11] EU-US legislative cooperation can reach critical mass in 2011. [online]. Euractiv.com, 8. listopadu 2010. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://www.euractiv.com/en/future-eu/eu-us-legislative-cooperation-can-reach-critical-mass-2011-analysis-499518>>
- [12] *EU-US Relations Overview*. [online]. European Union External Action, 23. listopadu 2010. [cit. 1. dubna 2010]. Dostupné na <<http://www.eurunion.org/partner/EUUSRelations/KeyWebsites.htm>>
- [13] EU-US summit. [online]. EU Delegation of the EC to the USA, 25. června 2003. [cit. 22. března 2011]. Dostupné na <<http://www.eurunion.org/partner/summit/Summit0306/ProdiPrConf.htm>>
- [14] Evaluation of the Transatlantic Dialogue. [online]. Ec.europa.eu, červen 2004. [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/enterprise/dg/files/evaluation/teec_tabd_executive_summary_280704_en.pdf>
- [15] Improving Higher Education and Training. [online]. StreitCouncil.org. [cit. 3. března 2011]. Dostupné na <<http://streitcouncil.org/index.php?page=improving-higher-education-and-training>>
- [16] International Affairs: EU-USA – Transatlantic Economic Council. [online]. EC, Enterprise and Industry, 22. února 2011. [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné na <<http://ec.europa.eu/enterprise/policies/international/cooperating-governments/usa/transatlantic-economic-council/>>
- [17] International Trade in Goods. [online]. Eurostat, říjen 2010. [cit. 28. března 2011]. Dostupné na <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/International_trade_in_goods>
- [18] Joint EU-US Action Plan. [online]. European Union External Action, 6. dubna 2009. [cit. 19. února 2011]. Dostupné na <http://www.eurunion.org/eu/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=2604>
- [19] Key Issues. [online]. TABD.com. [cit. 16. dubna 2011]. Dostupné na <http://tabd.com/index.php?option=com_content&view=article&id=28&Itemid=3>
- [20] Membership. [online]. TABD.com. [cit. 20. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.tabd.com/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=5&Itemid=7>
- [21] MĚŠŤÁNKOVÁ, Petra. *Institucionální rámec transatlantických vztahů*. [online]. Pf.upol.cz [Cit. 16. března 2011]. Dostupné na <<http://www.pf.upol.cz/menu/struktura-pf/katedry/katedra-politologie-a-spolecenskych-ved/transatlanticke-vztahy-eu/>>
- [22] New Transatlantic Agenda. [online]. Europa, 3. prosince 1995. [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <<http://www.eurunion.org/partner/agenda.htm>>

- [23] North America: The United States. [online]. Central Intelligence Agency, 23. března 2011. [cit. 24. března 2011]. Dostupné na <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>>
- [24] POP, Valentina. *EU-US summits to take place „only when necessary“*. [online]. Euobserver.com, 27. března 2010. [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <<http://euobserver.com/9/29782>>
- [25] Press Release: Industry welcomes new EU-US joint strategy to fight sparring global trade in counterfeit and pirate goods. [online]. EU, Delegation of EC to the USA, 20. června 2006. [cit. 11. dubna 2011]. Dostupné na <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/june/tradoc_129025.pdf>
- [26] Programme Guide. [online]. EC, EACEA. [cit. 26. března 2011]. Dostupné na <http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/programme/programme_guide_en.php>
- [27] Příručka pro zavádění směrnic založených na novém přístupu a globálním přístupu. [online]. ÚNMZ.cz. [cit. 18. dubna 2011]. Dostupné na <http://www.unmz.cz/sborniky_th/14/1409.pdf>
- [28] SCHULZ, Stefan. *Transatlantic relations: The USA and Canada*. [online]. červenec 2008. [cit. 3. března 2011]. Dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en//FTU_6.4.7.pdf>.
- [29] Silnější partnerství EU a USA a otevřenější trh pro 21. století. [online]. Komise Evropských společenství, 18. května 2005. [cit. 18. února 2011]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0196:FIN:CS:DOC>>
- [30] Spojené státy americké: Zahraniční obchod země. [online]. BusinessInfo.cz. [cit. 29. března 2010]. Dostupné na <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spojene-staty-americke-zahranicni-obchod-zeme/6/1000804/>>
- [31] TACD 2004 Recommendations Report. [online]. TACD.org, červen 2004. [cit. 18. dubna 2011]. Dostupné na <http://tacd.org/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=79&Itemid=>
- [32] The state of transatlantic relations in the aftermath of the US elections. [online]. Official Journal of the European Union, 26. března 2009. [cit. 16. března 2011]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:117E:0198:0206:EN:PDF>>
- [33] Toward Transatlantic Partnership.: the TPN Cooperation Project Report. [online]. Transatlantic Policy Network. [cit. 16. dubna 2011]. Dostupné na <www.tponline.org/Archive/cooperation.pdf>
- [34] Transatlantic Academy. [online]. [cit. 18. března 2011]. Dostupné na <<http://www.transatlanticacademy.org/>>

- [35] Transatlantic Business Dialogue. [online]. TABD.com. [cit. 25. března 2011]. Dostupné na <<http://www.tabd.com/>>
- [36] Transatlantic Business Dialogue-Seville-10-11 November-Practical Information. [online]. Europa, 27. října 1995. [cit. 18. března 2011]. Dostupné na <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/95/1175&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>>
- [37] Transatlantic Civil Society Dialogues EU-USA. [online]. EEAS. [cit. 24. března 2011]. Dostupné na <http://eeas.europa.eu/us/grants/index_en.htm>
- [38] Transatlantic Consumer Dialogue. [online]. TACD.org. [cit. 3. března 2011]. Dostupné na <http://tacd.org/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1>
- [39] *Transatlantic Declaration, November 22, 1990*. [online]. European Union External Action, 17. srpna 2010. [cit. 20. března 2010]. Dostupné na <<http://www.eurunion.org/partner/transatldec.htm>>.
- [40] Transatlantic Declaration of 1990. [online]. United States Mission to the EU, prosinec 1990. [cit. 16. dubna 2011]. Dostupné na <http://useu.usmission.gov/ta_declaration.html>
- [41] Transatlantic Environment Dialogue. [online]. Streit Council. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://streitcouncil.org/index.php?page=transatlantic-environment-dialogue-taed>>
- [42] Transatlantic Environment Dialogue suspended. [online]. Euractiv.com, 23. listopadu 2000. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://www.euractiv.com/en/climate-environment/transatlantic-environment-dialogue-suspended/article-115699>>
- [43] Transatlantic Policy Network. [online]. [cit. 18. dubna 2011]. Dostupné na <<http://www.tpnonline.org/>>
- [44] United States of America. [online]. European External Action Service. [cit. 17. února 2011]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/external_relations/us/index_en.htm>
- [45] United States. [online]. EC, Trade, 13. ledna 2011. [cit. 3. dubna 2011]. Dostupné na <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/countries/united-states/index_en.htm>
- [46] VOGEL, Toby. *EU, US sign SWIFT Agreement*. [online]. EuropeanVoice.com, 28. června 2010. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://www.europeanvoice.com/article/2010/06/eu-us-sign-swift-agreement/68367.aspx>>
- [47] WEAVER, Matthew. *Europe „snubbed“ by Obama summit absence*. [online]. Guardian.co.uk, 2. února 2010. [cit. 5. března 2011]. Dostupné na <<http://www.guardian.co.uk/world/2010/feb/02/europe-obama-summit-snub>>

- [48] WILLIAMS, Maurice. *20.000 US Troops Begin Deployment in Bosnia*. [online]. Hartford web publishing, 11. května 1995. [cit. 11. března 2011]. Dostupné na <<http://www.hartford-hwp.com/archives/27c/620.html>>

Sekundární zdroje

Monografie

- [1] BAIL, Christoph, REINICKE, H. Wolfgang, RUMMEL, Reinhardt. *EU-US Relations - Balancing the Partnership: taking a medium-term perspective*. 1. vydání. Baden-Baden: Nomos Verl.-Ges., 1997. 223 s.
- [2] BRITTAN, Leon. *A Diet of Brussels: the changing face of Europe*. London: Little, Brown & Company, 2000. 211 s.
- [3] CAMERON, Fraser. *An Introduction to European Foreign Policy*. 1. vydání. New York: Routledge, 2007. 255 s.
- [4] CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2003. 710 s.
- [5] DEVEREAUX, Charan, LAWRENCE, Z. Robert, WATKINS, Michael. *Case Studies in US Trade Negotiations: Resolving Disputes*. 2. vydání. Washington: Institute for International Economics, 2006. 377 s.
- [6] FIALA, Petr, STRMISKA, Maxmilián. *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. 267 s.
- [7] GARDNER, L. Anthony. *A New Era in US/EU Relations? The Clinton Administration and the New Transatlantic Agenda*. 1. vydání. London: Ashgate, 1997. 167 s.
- [8] GARDNER, Hall, STEFANOVA, Radoslava. *The New Transatlantic Agenda: facing the challenges of global governance*. 1. vydání. Ashgate, 2001. 197 s.
- [9] KAPPEN, R. Thomas. *Bringing transatlantic relations back in: non-state actors, domestic structures and international institutions*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. 323 s.
- [10] PETERSON, John, POLLACK, A. Mark. *Europea, America, Bush: transatlantic relations in the twenty first century*. 1. vydání. London: Routledge, 2003. 158 s.
- [11] POLLACK, A. Mark, SHAFFER, C. Gregory. *Transatlantic Governance in the Global Economy*. 1. vydání. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 2001. 354 s.
- [12] POSPÍŠIL, Robert. *Vybrané kapitoly z ekonomiky Evropské unie*. 1. vydání. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2003. 96 s.

- [13] SLAUGHTER, M. Anne. *A New World Order*. Princeton: Princeton University Press, 2005. 368 s.

Články a studie

- [1] AHEARN, J. Raymond, MORELLI, Vincent. *Transatlantic Regulatory Cooperation: A possible role for Congress*. [online]. Congressional Research Service, 25. srpna 2009. [cit. 16. března 2011]. Dostupné na <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34735.pdf>>
- [2] ARCHICK, Kristin. MORELLI, Vincent. *The U.S. Congress and the European Parliament: Evolving Transatlantic Legislative Cooperation*. [online]. Congressional Research Service, 30. prosince 2010. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/R41552.pdf>>
- [3] BURWEL, G. Frances. *Rethinking the New Transatlantic Agenda*. [online]. Archive of European Integration, 21. února 2005. [cit. 16. dubna 2011]. Dostupné na <aei.pitt.edu/2846/1/097.pdf>
- [4] CURTIN, T. Wayne. *The New Transatlantic Agenda*. [online]. The Motorcycle Riders Foundation, září 1998. [cit. 16. dubna 2011]. Dostupné na <<http://www.mrf.org/archive/pdf/WhitePapers/Volume5-1998/TheNewTransatlanticAgend.pdf>>
- [5] FROST, L. Ellen. *The Transatlantic Economic Partnership*. [online]. Peterson Institute for International Economics, září 1998. [cit. 3. března 2011]. Dostupné na <<http://www.iie.com/publications/pb/pb.cfm?ResearchID=85>>
- [6] HENRIKSON, K. Alan. *Atlantic diplomacy transformed: from the Transatlantic Declaration (1990) to the New Transatlantic Agenda (1995)*. [online]. Archive of European Integration, 14. března 2007. [cit. 17. března 2011]. Dostupné na <http://aei.pitt.edu/2613/1/002814_1.PDF>
- [7] HOWORTH, Jolyon. *A New Institutional Architecture for the Transatlantic Relationship?* [online]. Ifri.org, červen 2009. [cit. 4. března 2011]. Dostupné na <http://www.ifri.org/files/Europe_visions/EuropeVisions5_Howorth_final.pdf>
- [8] JOHNSON, D.C.Michael. *US-EU Trade Disputes: Their Causes, Resolution and Prevention*. [online]. European University Institute. [cit. 16. dubna 2011]. Dostupné na <<http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Transatlantic/Johnson.pdf>>
- [9] KERN, Soeren. *Why the New Transatlantic Agenda should, but won't be, reformed*. [online]. Royal Institute for Strategic and International Studies, 21. dubna 2005. [cit. 20. března 2011]. Dostupné na <<http://kern.pundicity.com/5433/new-transatlantic-agenda-reform>>

- [10] KOHLER-KOCH, Beate, RITTBERGER, Bertold. Review Article: The “Governance Turn“ in EU Studies. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 2006, roč. 44, s. 27-49.
- [11] PETERSON, John et.al. *Review of the Framework for Relations between the European Union and the United States*. [online]. EC, DG External Relations, 2004. [cit. 6. března 2011]. Dostupné na <www.statewatch.org/news/2007/dec/eu-us-relations-study.pdf>
- [12] POLLACK, A. Mark. The New Transatlantic Agenda at Ten: Reflections on an Experiment in International Governance. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 2005, roč. 43, č. 5, s. 899-919.
- [13] POLLACK, A. Mark, SHAFFER, C. Gregory. *Introduction: Transatlantic Governance in Historical and Theoretical Perspective*. [online]. Social Science Research Network, 25. října 2010. [cit. 15. dubna 2011]. Dostupné na <<http://ssrn.com/abstract=1600889>>
- [14] POLLACK, A. Mark, SHAFFER, C. Gregory. *Who governs transatlantic relations*. [online]. Social Science Research Network, 28. září 2010. [cit. 15. dubna 2011]. Dostupné na <<http://ssrn.com/abstract=1600891>>
- [15] PUTNAM, D. Robert. Diplomacy and Domestic Politics: the Logic of Two-Level Games. *International Organization*, 1988, roč. 42, č. 3, s. 427-460.
- [16] SBERRO, Stephan. *Mexico/EU relationship, bridge or exception in North America?* [online]. Archive of European Integration, 8. listopadu 2006. [cit. 20. dubna 2011]. Dostupné na <http://aei.pitt.edu/2377/1/002913_1.PDF>
- [17] TITLEY, Gary. *Why Obama Snubbed the EU-US Summit*. [online]. Social Europe Journal, 11. února 2010. [cit. 5. března 2011]. Dostupné na <<http://www.social-europe.eu/2010/02/why-obama-snubbed-the-eu-us-summit/>>